

Kädi Eelmaa

**PARANDUSTÖÖKODADE ÜLEMINEK
ISEMAJANDAVALE MUDELILE:
TALLINNA VÄLJAKUTSED JA
VÕIMALUSED**

LÕPUTÖÖ

Tehnoloogia ja ringmajanduse instituut
Tootmine ja tootmiskorraldus
Juhendajad: Rein Kalle *MSc*, Monica Vilms *PhD*

Tallinn 2026

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Kädi Eelmaa

annan Tallinna Tehnikakõrgkoolile (edaspidi kõrgkool) tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

Parandustöökodade üleminek isemajandavale mudelile: Tallinna väljakutsed ja võimalused

- 1) reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada ja teha üldsusele kättesaadavaks Tallinna Tehnikakõrgkooli digiarhiivi DSpace kaudu;
- 2) reprodutseerimiseks pärast piirangu lõppu juhul, kui instituudi direktori korraldusega on kehtestatud lõputöö avaldamisele tähtajaline piirang.

Olen teadlik, et nimetatud õigused jäävad alles ka autorile ja kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid ega muid õigusi.

Autorideklaratsioon

Mina, Kädi Eelmaa

tõendan, et lõputöö on minu kirjutatud. Töö koostamisel kasutatud teiste autorite, sh juhendaja ja iseenda varasematele teostele on viidatud õiguspäraselt.

Kõik isiklikud ja varalised autoriõigused käesoleva lõputöö osas kuuluvad autorile ainuisikuliselt ning need on kaitstud autoriõiguse seadusega.

(allkirjastatud digitaalselt)

Juhendaja Rein Kalle

Töö vastab lõputööle esitatavatele nõuetele.

(allkirjastatud digitaalselt)

Lõputöö on kaitsmisele lubatud instituudi direktori korraldusega.

(allkirjastatud digitaalselt)

(kuupäevad digiallkirjades)

SISUKORD

SISSEJUHATUS	5
1. TEOREETILINE TAUST	7
1.1. Isemajandamise mõiste	8
1.2. Toimemudeli komponendid	8
2. METOODIKA	9
3. OLEMASOLEV OLUKORD	11
3.1. Omavalitsuse roll ja parandustöökodade rahastusmudelid Tallinnas	11
3.2. Tallinna Ringmajanduskeskus	11
3.3. Tallinna Ringmajanduskeskuse parandustöökojad ja toimemudel	12
3.4. Tallinnlaste teadlikkus parandustöökodadest.....	14
3.5. Teiste parandustöökodade toimemudelid	15
3.5.1. MTÜ Tulika Töökoda.....	15
3.5.2. Meeste Koda	15
3.5.3. MTÜ Paranduskelder	17
3.5.4. Naked Island.....	18
3.5.5. Vivita Lahenduste Laboratoorium.....	19
3.5.6. MTÜ Lapikud	19
3.5.7. DARE Makerspace.....	21
3.5.8. Stockholm Makerspace.....	22
3.5.9. Oodi Urban Workshop Helsinki	23
3.6. Isemajandamise efektiivsus parandustöökodade toimemudelite võrdluses	24
3.7. Võtmetegurite rakendamise potentsiaal Tallinna parandustöökodadele.....	26
3.8. Võtmetegurite testimine Tallinna parandustöökodade kasutajatega	28
4. TULEMUSED	30
4.1. Prognoos: võtmetegurite rakendamise majanduslik mõju	31
4.1.1. Tasulised töötoad ja meistriklässid.....	31
4.1.2. Äriklientidele suunatud tellimusüritused.....	32
4.1.3. Parandustöökodade rentimine	32
4.1.4. Majanduslik mõju	32
4.2. Ettepanekud	33
KOKKUVÕTE	35
SUMMARY	37
VIIDATUD ALLIKAD.....	40
Lisa 1. Parandustöökodade isemajandamise efektiivsus 2024. aasta andmete põhjal	43
Lisa 2. Võtmetegurite rakendamise potentsiaal Tallinna parandustöökodadele.....	44
Lisa 3. Intervjuukava meistritele	47

Lisa 4. Intervjuukava püsiklientidele 50

SISSEJUHATUS

Tallinna linn on alates 2022. aastast kujundanud parandustöökodade võrgustiku rajamisest oma ringmajanduse strateegia ühe rakendusliku osa. Tegemist on linna hallatavate ruumide ja seadmetega, kus on võimalik parandada esemeid meistri juhendamisel ning osaleda temaatilistes töötubades. Teenus on praegu täielikult rahastatud linnaeelarvest, see on avalik ja kõigile kättesaadav. Parandustöökodade laiendamisega kasvavad aga püsikulud ning suureneb sõltuvus linna rahalisest toetusest. Sellest tulenevalt suureneb vajadus hinnata, millises ulatuses on võimalik parandustöökodasid arendada osaliselt isemajandava mudeli suunas, säilitades samal ajal nende avaliku ja haridusliku funktsiooni.

Töö keskne probleem seisneb Tallinna parandustöökodade senises rahastusmudelis, mis tugineb täielikult linnaeelarvele ega toeta võrgustiku majanduslikku jätkusuutlikkust. Samal ajal tegutseb Eestis ja lähiriikides mitmeid sarnaseid organisatsioone, mis suudavad katta olulise osa oma kuludest omatulude kaudu. Nende näidete uurimine loob võimaluse selgitada, milliseid praktikaid oleks võimalik rakendada ka Tallinna parandustöökodades.

Töö eesmärk on välja selgitada ja kirjeldada tegevused, mis toetavad Tallinna Ringmajanduskeskuse parandustöökodade üleminekut osaliselt isemajandavale mudelile ning vähendavad sõltuvust omavalitsuse rahastusest.

Eesmärgi saavutamiseks on töös seatud järgmised ülesanded:

1. anda ülevaade Tallinna parandustöökodade senisest korraldusest, rahastamisest ja kasutajate teadlikkusest;
2. analüüsida teiste Eesti ja välisriikide parandustöökodade toimetamudeleid, tuvastades isemajandamist toetavad tuluallikad;
3. hinnata tuvastatud võtmetegurite rakendatavust Tallinna parandustöökodadele;
4. koguda poolstruktureeritud intervjuude abil tagasisidet Tallinna parandustöökodade meistritelt ja kasutajatelt, et selgitada välja nende hoiakud ja valmisolek uute praktikate suhtes;
5. sõnastada ettepanekud parandustöökodade tulubaasi isemajandamise suurendamiseks.

Töö tugineb kvalitatiivse uurimisstrateegia ja võrdleva analüüsi kombineerimisele. Empiiriline osa põhineb Tallinna parandustöökodade finantsandmetel ning valitud sarnaste organisatsioonide võrdlusel. Andmete võrdluse ja usaldusväarsuse tagamiseks on arvesse võetud allikate piiratud kättesaadavust ning kasutatud nii ametlikke aruandeid kui ka organisatsioonidelt saadud kirjalikke vastuseid.

Töö koosneb kolmest osast. Esmalt käsitletakse teoreetilist tausta, mille kaudu määratletakse ringmajanduse ja isemajandamise seosed ning parandustöökodade roll selles süsteemis. Seejärel kirjeldatakse metoodikat, andmekogumise põhimõtteid ja võrdlusraamistikku. Analüüsi osas antakse ülevaade Tallinna parandustöökodade praegusest toimemudelist, tuvastatakse teistes organisatsioonides esinevad isemajandamist toetavad tegurid ning hinnatakse nende rakendamise potentsiaali Tallinna kontekstis. Töö lõpeb ettepanekutega, mille eesmärk on toetada parandustöökodade jätkusuutlikkust.

1. TEOREETILINE TAUST

Ringmajandus on tootmis- ja tarbimismudel, mille puhul olemasolevaid materjale ja tooteid jagatakse, laenatakse, korduskasutatakse, parandatakse, uuendatakse ja võetakse ringlusse võimalikult kaua. Sellega pikendatakse toodete olelusringi. Praktikas tähendab see, et jäätmeid vähendatakse nii palju kui võimalik. Kui toote kasutusaeg lõpeb, jäetakse toote koostisosad võimaluse korral majandusse ringlema. Tänu ümbertöötlemisele saab neid korduvalt uuesti kasutada. Sellega luuakse lisaväärtust [1].

Ringmajandus algab juba toote olelusringi alguses. Nii toote kavandamise etapp kui ka tootmisprotsessid mõjutavad materjalide hankimist, ressursside kasutamist ja jäätmete tekitamist toote kogu olelusringi jooksul [2].

Lineaarsest „tooda-tarbi-viska ära“ mudelist üleminek nõuab nii ettevõtete kui ka kohalike omavalitsuste poolt seniste tootmise ja teenuste praktikate ümberkujundamist. Kohalikel omavalitsustel on oluline roll, et hoogustada korduskasutamist ja parandamist.

Paranduskultuur ehk teadlik praktika, kus esemeid parandatakse ja nende eluiga pikendatakse, on osa ringmajandusest ja otseselt seotud tootmiskorralduse põhimõtetega. Paranduskultuuri aitavad edasi kanda parandustöökodad, mida võib vaadelda kui väikeseid tootmisüksusi, kus iga tööprotsess alates kliendi vastuvõtust kuni parandamistöö lõpetamiseni nõuab täpset töökorraldust, ressursside juhtimist, ajaplaneerimist ja meistri kompetentsi. Töö efektiivsus ja kvaliteet sõltub süsteemsest protsesside korraldusest, mis teeb võimalikuks seisakute vähendamise, aitab optimeerida materjalide ja töövahendite kasutust ning tagada teenuste kättesaadavus.

Parandustöökodades saab rakendada tootmises tuttavaid printsiipe:

- Kulusäästliku tootmise (inglise keeles *Lean-manufacturing*) põhimõte keskendub raiskamise vähendamisele, võimaldades samal ajal töövoogude analüüsi ja mittevajalike sammude kõrvaldamist. See aitab optimeerida nii töö- kui ka materjalivooge [3];
- Töökoha korrastamist ja standardiseerimist hõlmav 5S-meetod aitab ennetada riski vigade tekkimiseks ning suurendada töövahendite kättesaadavust. See on oluline töö kvaliteedi ja ohutuse tagamiseks ning kvaliteedi tõstmiseks [4];
- Täppisajastussüsteem (inglise keeles *Just In Time*) minimeerib liigsed varud, aidates korraldada vajaduspõhist materjalide ja varuosade tellimist [5];
- Töövoo optimeerimine aitab parandustööd sujuvalt ja loogiliselt järjestada (kliendi vastuvõtust töö planeerimise, parandamise ja lõppviimistluseni), mis omakorda võimaldab ressursse tõhusalt kasutada ja seeläbi tööaja raiskamist vähendada;

- Protsesside standardiseerimise kaudu on võimalik korduvate parandustööde puhul järgida juhiseid, mis teeb töö kvaliteedi jälgitavaks ja võrreldavaks, vähendades selliselt vigade tekkimise tõenäosust ja tagades protsesside läbipaistvuse [6];
- Efektiivne ressursi- ja ajaplaneerimine aitab tagada, et parandusteenused on kättesaadavad.

Tootmisprintsipiidest lähtuv korraldus muudab parandustöökojad mitte ainult teenuspakkujaks, vaid süsteemselt juhitud tootmisüksusteks, kus protsesside selgus ja kvaliteedi järjepidevus aitavad vähendada raiskamist ja muuta töökorralduse tõhusamaks, samal ajal toetades paranduskultuuri levikut.

1.1. Isemajandamise mõiste

Isemajandamine on majandamisviis, mille puhul ettevõtte kulud kaetakse omaenda tuludega [7]. See tähendab, et organisatsioon peab olema suuteline katma oma tegevuskulud ilma pideva välise rahalise toetuseta näiteks teenustasude, müügi- ja renditulu arvelt.

1.2. Toimemudeli komponendid

Toimemudel kirjeldab, kuidas organisatsioon loob väärtust oma klientidele, tuginedes strateegilistele eesmärkidele ja olemasolevatele ressurssidele.

Toimemudel koosneb kuuest põhikomponendist [8]:

- väärtusahel,
- kliendid ja kanalid,
- organisatsioon,
- informatsioon ja tehnoloogia,
- protsessid,
- juhtimissüsteem.

2. METOODIKA

Töö metoodika ühendab kvalitatiivse, kvantitatiivse ja võrdleva analüüsi. Uurimuse eesmärk on kaardistada Tallinna parandustöökodade toimemudel, hinnata nende isemajandamise taset ning tuvastada tegurid, mis võivad suurendada parandustöökodade isemajandamise võimekust. Analüüs põhineb Tallinna Ringmajanduskeskuse viie parandustöökoja ning valitud Eesti ja Euroopa linnade sarnaste organisatsioonide toimemudelitel.

Kõiki organisatsioone analüüsitakse toimemudeli kuue põhikomponendi alusel. Väärtusahela analüüsis keskendutakse pakutavate teenuste ülesehitusele, et mõista, millist väärtust parandustöökojad kasutajatele loovad. Kliendid ja kanalid komponendi raames kaardistatakse sihtrühmad, teenuste kättesaadavus ja kommunikatsioonivõimalused selgitamaks, kuidas töökojad oma kasutajateni jõuavad ja milliseid teavitustegevusi rakendatakse. Organisatsiooni tasandil analüüsitakse struktuuri, personali rolli ning töökorraldust, et mõista, millised tegurid toetavad või piiravad isemajandamise võimekust. Informatsiooni ja tehnoloogia komponendis hinnatakse digitaliseerituse taset, seadmete ja broneerimissüsteemide kasutust ja materjalihaldust, pöörates tähelepanu lahendustele, mis toetavad tõhusamat töökorraldust ja nähtavuse kasvu. Protsesside analüüsis uuritakse teenuste osutamise, materjalide kasutamise ja tulu teenimise loogikat, et hinnata töökorralduse mõju isemajandamise võimekusele. Partnerite ja asukohtade käsitluses vaadeldakse koostöövõrgustikke, partnerlussuhteid ja füüsilist paiknemist, mis mõjutavad töökodade ligipääsetavust ja piirkondlikku rolli.

Kvantitatiivne osa tugineb 2024. aasta majandusaasta aruannetele ning Tallinna linna finantsteenistuse andmetele. Hinnatakse kogutulu ja kulusid, saadud toetusi ja annetusi. Nende andmete põhjal arvutatakse kolm põhinäitajat: isemajandamise osakaal tulude põhjal, netoindeks ja isemajandamise efektiivsus. Need näitajad võimaldavad välja selgitada, kui suur osa tegevuskuludest kaetakse omatuluga, kas tulud katavad kulud ning kui tõhusalt suudavad organisatsioonid toimida välisrahastusest sõltumata.

Võrdleva analüüsi käigus valitakse välja kolm kõige isemajandavat organisatsiooni, mille võtmetegureid analüüsitakse detailsemalt. Seejärel viiakse läbi poolstruktureeritud intervjuud Tallinna viie parandustöökoja meistritega ning nende töökodade püsiklientidega, et täiendada kvantitatiivset analüüsi kvalitatiivse sisendiga. Nende kogemused, hoiakud ja teadlikkus mõjutavad otseselt teenuste kvaliteeti ja töökoja arengut. Püsikliendid annavad olulist tagasisidet kasutajakogemuse kohta. Nende kahe osapoole vaadete ühendamise loob terviklikuma arusaama parandustöökodade toimimisest ja isemajandamise potentsiaalidest.

Tulemuste põhjal hinnatakse, millistel tingimustel on võimalik isemajandamist toetavaid praktikaid Tallinna parandustöökodades rakendada. Analüüsi tulemusel koostatakse soovitused, mis võimaldaksid vähendada sõltuvust linna rahastusest ja tugevdada parandustöökodade isemajandamise võimekust.

3. OLEMASOLEV OLUKORD

3.1. Omavalitsuse roll ja parandustöökodade rahastusmudelid

Tallinnas

Tallinna parandustöökodasid rahastatakse peamiselt linna eelarvest, mis katab palga-, haldus-, juhtimis- ja jooksvad kulud (nt kulumaterjalid, tööriistade hooldus). Mõned projektid annavad lisaraha, kuid need on ajaliselt piiratud ja katsetusliku olemusega, hõlmates näiteks seadmete soetamist või töötubade korraldamist. See võimaldab elanikele kiiresti ja tõhusalt teenuseid pakkuda, kuid loob samal ajal tugeva sõltuvuse linna eelarveotsustest ja valitsevast poliitikast.

Kuna tänane mudel põhineb peamiselt linnaeelarvel ja mõningasel projektirahastusel, on parandustöökodade jätkusuutlikkuse risk kõrge: eelarveliste piirangute või poliitiliste otsuste tõttu võib teenuste pakkumine väheneda või seiskuda. See rõhutab vajadust luua paindlik teenuste mudel, kus tulude mitmekesistamine aitab vähendada sõltuvust toetustest.

3.2. Tallinna Ringmajanduskeskus

Tallinna parandustöökodasid haldab Tallinna Strateegiakeskuse hallatav asutus Tallinna Ringmajanduskeskus. Tallinna Ringmajanduskeskuse tegevusvaldkond on ringmajandus-, jäätmekäitlus- ja heakorrasteenuste osutamine ning keskkonnavalne teavitustöö. Asutuse eelarve kinnitab strateegiakeskus, lähtudes Tallinna Linnavolikogu kinnitatud linna eelarvest ja asutuse ettepanekutest. Asutuse kulud kaetakse eelarve alusel.

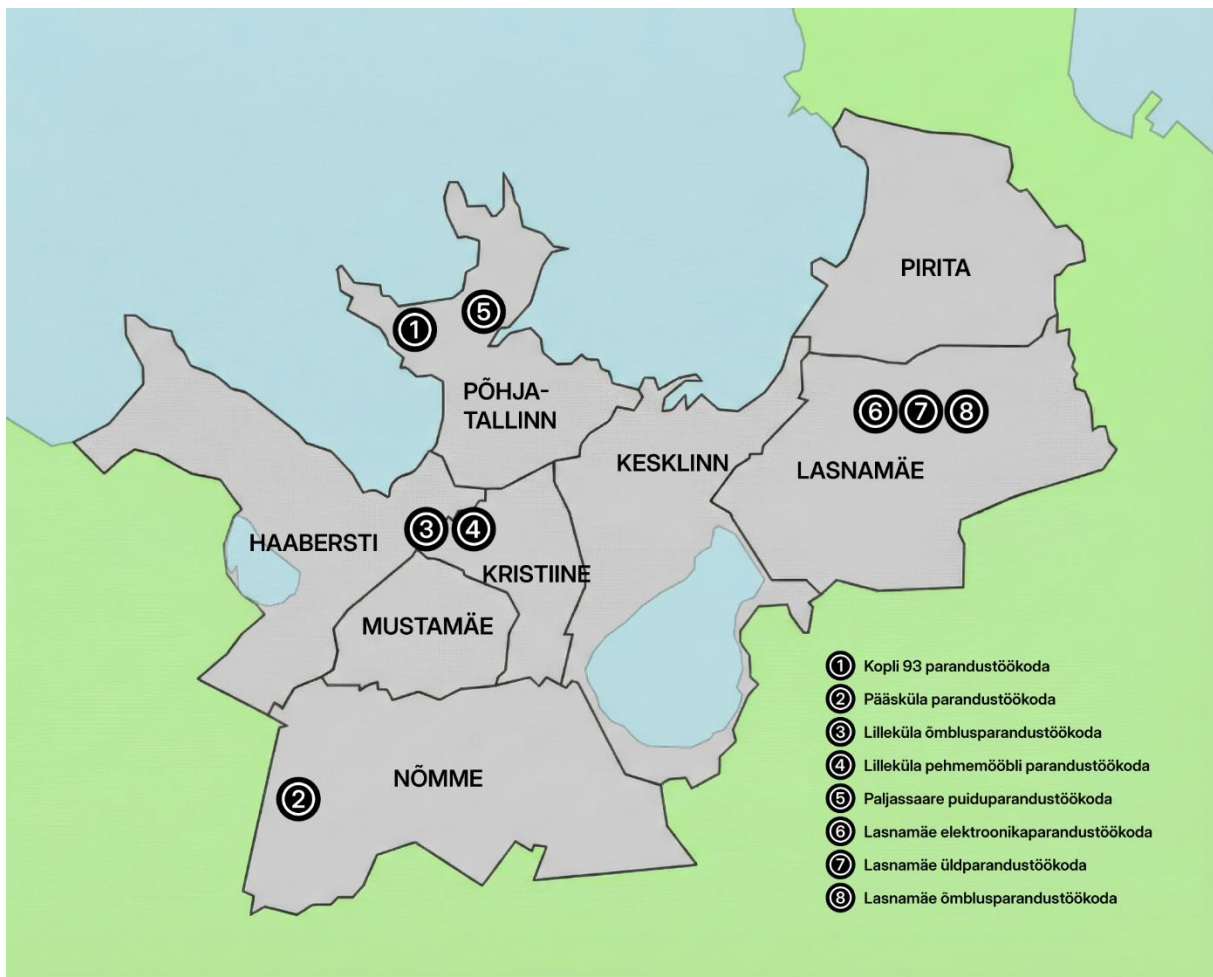
2024. aasta alguses toimus Tallinna Ringmajanduskeskuses struktuurimuudatus, mille käigus loodi ringmajade osakond. Selle osakonna üks eesmärkidest on parandustöökodade arendamine ja haldamine. Ringmajade osakond teeb aktiivselt koostööd teiste asutuse osakondadega (tugiteenuste ja jäätmejaamade osakonnad) ning Tallinna Strateegiakeskuse ringmajanduse osakonnaga, et tagada teenuste kvaliteet ja kättesaadavus.

Tallinna Ringmajanduskeskuses töötab täis- või osalise koormusega kokku ligi 50 inimest, kellest ringmajade osakonnas seitse töötajat. Osakonna koosseisus on osakonnajuht, korduskasutuse suuna koordinaator ja meistrid, kes vastutavad otseselt teenuste pakkumise eest parandustöökodades.

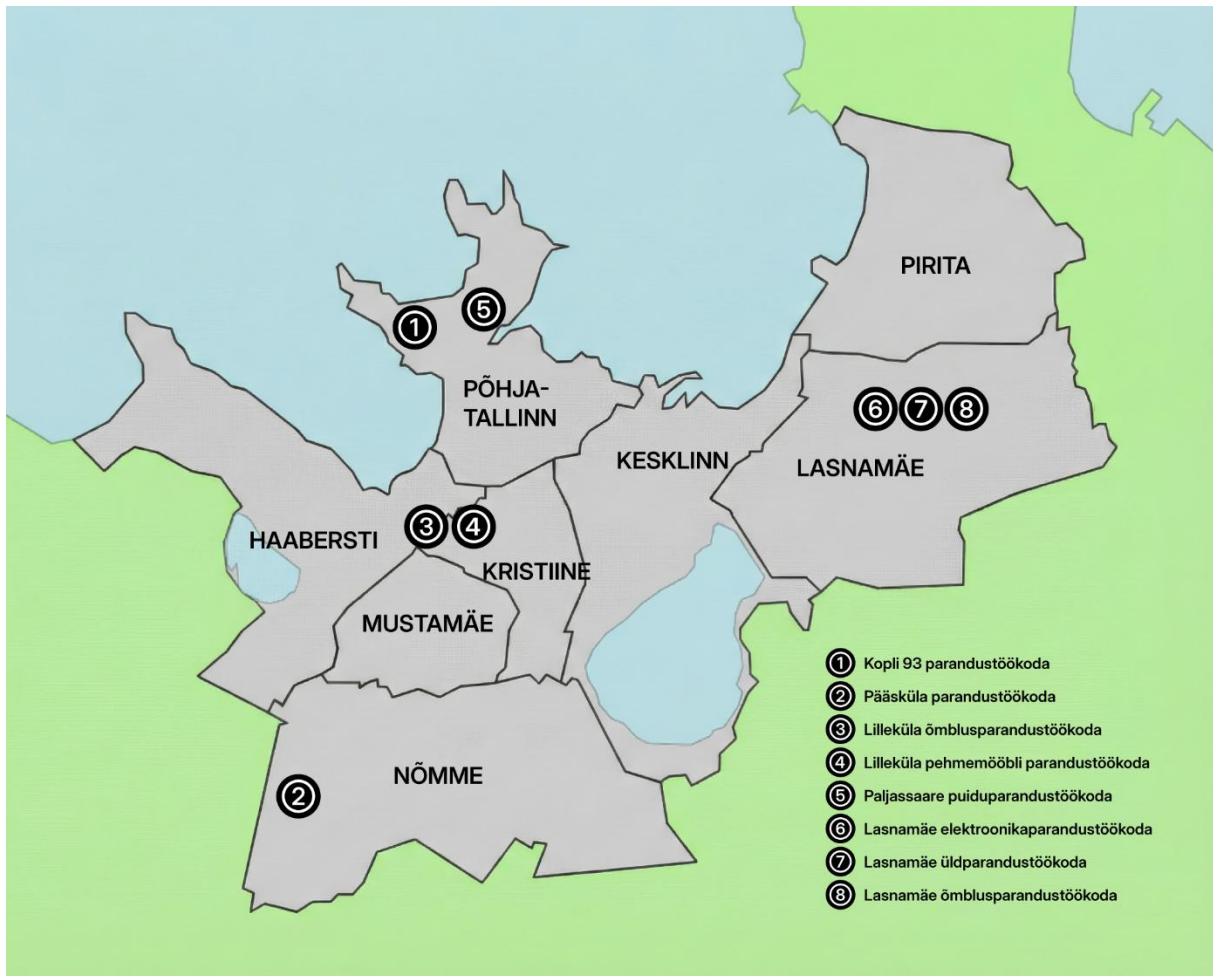
3.3. Tallinna Ringmajanduskeskuse parandustöökojad ja toimumudel

Tallinna Ringmajanduskeskuse parandustöökojad moodustavad võrgustiku, mille eesmärk on vähendada jäätmeteket, pikendada esemete eluiga ja suurendada elanike keskkonnateadlikkust. Tegemist on avaliku sektori loodud ja juhitud teenusmudeliga, mis võimaldab elanikel parandada ja hooldada oma esemeid, arendada praktilisi oskusi ning osaleda keskkonnahariduslikus tegevuses. Parandustöökojad toetavad Tallinna jäätmekava 2022–2026 [9] ja Tallinna ringmajanduse arengukava 2035 [10] eesmärke, mille kohaselt tuleb soodustada parandamist ja korduskasutust.

Töökojad tegutsevad linna eri piirkondades (

Joonis 1), et tagada teenuse kättesaadavus kõigile linlastele. Kõik töökojad erinevad tegevusvaldkondade poolest.

Joonis 1. Parandustöökodade paiknemine Tallinnas

Kopli 93 parandustöökoda (avatud 2022) on linna vanim parandustöökoda, mille põhirõhk on puiduparandusel. Seal on käsisaed, nurgasaed, trellid, lihv- ja paksusmasinad, klambripüstolid ja tööpingid [11]. Töökojas saab meistri juhendamisel parandada mööblit, jalgrattaid, mänguasju ja väiksemaid seadmeid. Vähemalt kaks korda kuus toimuvad töökojas temaatilised töötoad. See on ainuke Tallinna töökoda, mis tegutseb eraldiseisvalt (Kopli 93), mitte jäätmejaama juures.

Pääsküla parandustöökoda (avatud 2023) asub Pääsküla jäätmejaama territooriumil (Raba 40) ja keskendub metalliparandusele. Töökojas on keevitusaparaadid, metallilõikurid, tööpingid ja muud metallitööriistad, mida kasutatakse jalgrattaosade, tööriistade ja metallkonstruktsioonide parandamiseks [12]. Töökojas korraldatakse ka temaatilisi töötubasid, näiteks keevituse algkursus või puidust välimööbli korrastamine ja hooldus.

Lilleküla õmblusparandustöökoda (avatud 2024) on osa Lilleküla ringmajanduskeskusest (Mustjõe 40) ja on spetsialiseerunud rõivaste ja kodutekstiilide parandamisele. Seal on nii kodu- kui tööstusõmblusmasinad, overlok, triikimissüsteem ja töövahendid nõopide,

lukkude ning tekstiilide taastamiseks [13]. Töökojas toimuvad regulaarsed töötoad, näiteks jopeluku vahetus või koduõmblusmasinate hooldus.

Lilleküla pehmemööbli parandustöökoda (avatud 2024) on samuti osa Lilleküla ringmajanduskeskusest (Mustjõe 40) ja tegeleb pehmemööbli taastamise ja polsterdamisega. Seal kasutatakse polstripüstoleid, õmblusmasinaid, klambreid, käsitööriistu ja viimistlusmaterjale [14]. Töötubades õpetatakse näiteks vedrustuse ja kattematerjalide vahetust.

Paljassaare puiduparandustöökoda (avatud 2025) asub Paljassaare jäätmejaama territooriumil (Paljassaare põik 5) ja on suunatud akende, uste ja vanade puitelementide restaureerimisele, aga ka lihtsamate puiduparandustööde tegemisele. Seal on hõõvliid, freespingid, saed ja viimistlusvahendid [15]. See on hetkel ainuke töökoda, mis on ehitatud ringseid põhimõtteid arvestades ja on seetõttu ka hoonena ringmajandust tutvustav näidisobjekt.

2026. aasta kevadel on planeeritud parandustöökodade võrgustiku laiendamine Lasnamäe ringmajanduskeskuse avamisega aadressil Punane 58, kuhu kavandatakse õmblusparandustöökoda (kodu- ja profikasutajatele), üldparandustöökoda ja elektroonikaparandustöökoda.

Kõik töökojad tegutsevad samadel põhimõtetel, pakkudes kolme tüüpi teenuseid:

- **avatud töökojad**, kus saab meistri juhendamisel tasuta parandada oma esemeid;
- **temaatilised töötoad**, mis keskenduvad kindlale oskusele või eseme parandamisele mõne tunni vältel ja on samuti tasuta;
- **meistriklassid**, mis on tasulised ja võimaldavad põhjalikumat väljaõpet spetsialisti juhendamisel mitme päeva vältel.

Kõikide parandustöökodade ruume on ühtse hinnakirja alusel võimalik koos seal olevate seadmetega välja rentida, kuid kasutus on seni olnud madal. Parandustöökoja ruumi kasutamise maksumus on 40,97 eurot tunnis (lisandub käibemaks), ruumi ja seadmete kooskasutuse hind 49,19 eurot tunnis (lisandub käibemaks). Haridusasutustele kehtib soodushind 34,44 eurot tunnis (lisandub käibemaks) [16]. Hinnastamismudel tagab läbipaistvuse ja võrdse juurdepääsu kõigile kasutajatele sõltumata töökoja asukohast.

Annetused on samuti oluline osa töökorraldusest, kuna nende toel soetatakse uusi seadmeid ja töövahendeid. Näiteks on Kopli 93 parandustöökotta annetuste abil ostetud paksusmasin ja nurgasaag, samal ajal kui Lilleküla õmblusparandustöökoda kogub vahendeid kattemasina soetamiseks.

Töökorraldus on detsentraliseeritud: iga töökoda juhib oma meister, kes vastutab klientide juhendamise, ohutuse ja töökorra eest. Strateegiline juhtimine toimub Tallinna Ringmajanduskeskuse tasandil. Selline ülesehitus tagab ühtsed kvaliteedistandardid ja samas spetsialiseerumist ja paindlikkust töökoja tasandil.

Parandustöökodade ja seal pakutavate teenuste kohta saab infot linna ametlikelt veebilehtedelt (tallinn.ee/ringmajanduskeskus, ring.epood.tallinn.ee) ning Facebooki sotsiaalmeedialehekülgedelt (Tallinna Ringmajanduskeskus, Kopli93). Nende kaudu teavitatakse avalikkust sündmuste toimumisaegadest ja teistest võimalustest.

3.4. Tallinnlaste teadlikkus parandustöökodadest

Igal aastal viiakse Tallinna elanike seas läbi küsitlus „Roheline linn ja ringmajandus“ [17]. 2025. aasta küsitluse andmetel oli 39% pealinlastest teadlik, et linnas tegutsevad parandustöökodad, kus saab ise oma esemeid parandada. Teadlikkuse tase varieerus soo, vanuse, rahvuse, hariduse ja linnaosa lõikes. Naised olid parandustöökodadest teadlikumad kui mehed, vastavalt 45% ja 32%. Vanusegruppide lõikes oli suurim teadlikkus 65-aastaste ja vanemate seas (54%), samas kui noorimas vanuserühmas 18-29 aastat oli teadlikkus ainult 28%. Eestlased olid teadlikumad (47%) kui muust rahvusest elanikud (31%). Linnaosade lõikes eristus Nõmme, kus teadlikkus oli 50% ja kesklinn, kus see oli madalaim, 29%. Kõrgharidusega elanikud olid parandustöökodadest üldiselt teadlikumad võrreldes madalama haridusega elanikega (42% vs 35%).

Küsitluse tulemused näitavad, et potentsiaalne kasutajate hulk on oluliselt suurem kui praegune teadlikkuse tase. Parandustöökodad ei ole täielikult koormatud ja see võimaldab huviliste lisandumisel teenuste mahtu suurendada. Siiski vajab teavitustöö ja teenuste kättesaadavuse planeerimine sihipärast lähenemist, et jõuda eri demograafiliste sihtgruppideni.

3.5. Teiste parandustöökodade toimemudelid

3.5.1. MTÜ Tulika Töökoda

Tulika Töökoda on 2024. aasta jaanuaris avatud kogukonnale suunatud loomeroom, mis tegutseb Tallinnas Kristiine linnaosas Lilleküla asumis (Tulika 9/11) ning mille tegevust korraldab MTÜ Tulika Töökoda. Mittetulundusühingu eesmärk on toetada oskuste ja teadmiste arengut, soodustada koostööd ning panustada isetegemist soodustavate tegevuste arendamisse.

Tulika Töökoda pakub ühiskasutuses puutööruumi, mis võimaldab loov- ja käsitööhuvilistel oma ideid teostada ilma isiklikku tööpinda või tööriistu omamata. Töökoja kasutus toimub

tasulise ligipääsu alusel, mille kuutasu on 40 eurot ja päevahind 6 eurot. Selline paindlik süsteem võimaldab kasutada ruumi vastavalt vajadusele ning loob püsiva majandusliku aluse tegevuse jätkamiseks.

Töökojal on ööpäevaringne ligipääs, mille kasutamiseks sõlmitakse veebipõhine leping ning väljastatakse uste avamiseks isklik kood. Kommunikatsioon toimub kodulehe ja sotsiaalmeediakanalite (Facebook, LinkedIn) kaudu.

Organisatsiooniline ülesehitus on kogukonnapõhine ja horisontaalne, toetudes liikmete vabatahtlikule osalusele. Liikmed panustavad töökoja hooldusesse ja korralduslikesse tegevustesse, mis tugevdab kogukondlikku sidusust. Digitaalsed tööriistad toetavad töökoja haldust, ligipääsusüsteemi ja ohutusnõuete järgimist, tagades töökoja toimimise väikese, kuid motiveeritud meeskonna toel.

Töökoja tegevus põhineb isetegemise ja koostöö põhimõtetel. Peamised suunad on töötubade läbiviimine, projektipõhised algatused ja ühiste tööalade kasutamine. Rahastus tuleneb liikmetasudest, annetustest ja toetustest, sealhulgas Kohaliku Omavalitsuse programmist, mis soodustavad kogukondlikku ja käsitööoskusi arendavat tegevust. Partnerlussuhted on valdavalt kohalikud, hõlmates loovettevõtteid ja kogukonnaorganisatsioone, kellega tehakse koostööd ühiste eesmärkide saavutamiseks [18].

3.5.2. Meeste Koda

Tartus (Jalaka 66) tegutseb mittetulundusühing Meeste Koda, mille eesmärk on toetada meeste vaimset heaolu, tervist ja sotsiaalset sidusust ning aidata kaasa käsitööoskuste säilitamisele ja edasiandmisele. Ühing järgib rahvusvaheliselt levinud *Men's Shed*'i kontseptsiooni, mille keskne põhimõte on pakkuda praktilise tegevuse kaudu kogukondlikku ruumi, kus osalejad saavad tegutseda, suhelda ja kogemusi jagada. Meeste Koda arendab selle kontseptsiooni alusel üle-eestilist puutöökodade võrgustikku ning on loonud Tartus tegutseva töökoja nimega Tartu Kuur, kus saab kasutada tööriistu, valmistada esemeid, osaleda koolitustel ja ühistes projektides.

Töökoja väärtusahel ühendab praktilise tegevuse ja sotsiaalse mõju, pakkudes võimalust isetegemiseks ning kogukondlikuks eneseteostuseks. Liikmelisus annab õiguse kasutada ruume ja seadmeid iseseisvalt pärast ohutusjuhendamist ja kodukorra tutvustamist. Liikmeks astumine toimub digiallkirjastatud avalduse alusel ning eeldab liikmemaksu tasumist. Täisliikme kuutasu on kümme eurot, toetajaliikmel ja pensionäril kaks eurot. Hinnastamismudel on kujundatud eesmärgiga tagada töökoja kättesaadavus erineva sissetulekuga inimestele.

Kasutajad on peamiselt Tartu ja selle lähiümbruse mehed, kuid koda on avatud kõigile huvilistele soost sõltumata. Liikmetel on võimalik kasutada tööruume iseseisvalt pärast vajalike ohutusnõuete täitmist ja ligipääsuvahendite saamist. Kommunikatsioon ja teavitustegevus toimuvad mitme kanali kaudu: koduleht pakub põhjalikku teavet töökorralduse ja juhendite kohta, uudiskiri vahendab jooksvalt infot ürituste ja koolituste kohta ning Facebooki lehekülg toetab igapäevast suhtlust, infojagamist ja liikmete kaasamist.

Organisatsiooniline ülesehitus on kogukonnapõhine ja horisontaalne, rõhutades vabatahtlikkust ning jagatud vastutust. Meeste Koda tegutseb võrgustikuna, ühendades Tartu Kuuri kõrval ka teisi piirkondlikke algatusi, näiteks Haapsalu kuuri ning uute töökodade loomise kavatsusi erinevates Eesti linnades.

Liikmelisuse haldamine ja suhtlus on digitaliseeritud, ligipääs ruumile on elektrooniliselt kontrollitud ning tegevust juhivad standardiseeritud ohutusjuhendid ja kodukord, mis määratlevad töökorralduse, vastutuse ja tööriistade kasutamise põhimõtted.

Meeste Koda tegevusprotsessid hõlmavad tööruumi pakkumist, praktilisi töötubasid, koolitusi ja kogukondlikke algatusi, mis toetavad oskuste arengut ja sotsiaalset kaasatust. Lisaks käsitööle on oluline roll ühiste kohtumiste ja arutelude korraldamisel, mis pakuvad võimalust kogemuste vahetamiseks ja suhtlemiseks.

Töökoja rahastamismudel koosneb liikmemaksude, annetuste ja projektipõhiste toetuste kombinatsioonist, mida täiendavad avaliku sektori ning eratoetajate panused. Partnerlussuhted on valdavalt kohalikud ja hõlmavad omavalitsusi, ettevõtteid ning vabatahtlikke, kes panustavad töökoja arendamisse ja tegevuse korraldamisse [19].

3.5.3. MTÜ Paranduskelder

Tartus Aparaaditehases (Kastani 42) tegutseb mittetulundusühing Paranduskelder, mille eesmärk on edendada parandamist, säästvat tarbimist ja ringmajanduse põhimõtteid. Organisatsiooni tegevus on suunatud esemete eluea pikendamisele, tarbimisharjumuste teadlikule kujundamisele ning ressursside vastutustundlikule kasutamisele.

Paranduskelder pakub annetuspõhist avatud töökoja teenust, kus inimesed saavad meistrite juhendamisel parandada ja hooldada oma esemeid. Töö toimub kolmel päeval nädalas: teisipäeviti keskendutakse tekstiilile, kolmapäeviti elektroonikale ning neljapäeviti jalgratastele ja üldparandusele. Lisaks korraldatakse harivaid töötubasid, haridusprogramme ja sündmusi, mille eesmärk on tõsta teadlikkust parandamise ja ressursside väärindamise võimalustest.

Liikmeks astumine toimub avalduse esitamise ja liikmemaksu tasumise kaudu. Aastane liikmemaks on 30 eurot, soodustusega 15 eurot õpilastele, üliõpilastele, pensionäridele, töötutele ja toetajaliikmetele. Liikmetel on õigus kasutada töökoja ruume ja seadmeid, osaleda projektides ning panustada vabatahtlikuna töökoja arengusse.

Organisatsioon tegutseb aktiivselt mitmel kommunikatsiooniplatvormil. Koduleht koondab infot teenuste, haridusprogrammide, ruumi rendi ja varuosade müügi kohta. Sotsiaalmeediaplatformid Facebook, Instagram ja YouTube toetavad igapäevast teavitust, kogukonna kaasamist ja parandamise populariseerimist.

Organisatsiooni juhtimine on kogukonnapõhine ja paindlik, põhinedes väikese meeskonna ja vabatahtlike koostööl. Töö on jaotatud temaatiliste päevade ja projektide alusel, mis tagab selge töökorralduse ja vastutuse. Töökoja tegevust reguleerivad kodukord ja ohutusnõuded, mis tagavad turvalise töökeskkonna.

Paranduskelder ühendab praktilise ja haridusliku suuna. Lisaks parandustöödele viiakse läbi koolitusi ja töötubasid, mis käsitlevad ringmajanduse, teadliku tarbimise ja säästva eluviisi põhimõtteid. Organisatsioon müüb varuosi ja paranduskomplekte veebipoe kaudu ning pakub oma ruume rendiks hinnaga 25-30 eurot tund.

Töökoja tegevust rahastatakse liikmemaksude, annetuste ja projektipõhiste toetuste kaudu, mida täiendavad ruumi rent ning elektroonikakomponentide ja -varuosade müük. Paranduskelder teeb koostööd Tartu linna, kohalike ettevõtete, haridusasutuste ja keskkonnaorganisatsioonidega [20].

3.5.4. Naked Island

Tallinnas Põhja-Tallinna linnaosas (Laevastiku 3) tegutsev Naked Island ühendab kahte organisatsiooni: Naked-Island OÜ, mis haldab loometöö ruume, ning Naked Island koolitused MTÜ, mis keskendub haridustegevustele. Mõlema üksuse ühine eesmärk on pakkuda ligipääsu professionaalsetele töövahenditele ja arendada loomeettevõtlust, käsitööoskusi ning koostööpõhist töökultuuri.

Aastal 2016 asutatud Naked-Island OÜ pakub rendipindu kunstnikele, disaineritele ja väiketootjatele. Töökojad on varustatud seadmete ja töövahenditega, mis võimaldavad teostada mitmesuguseid loome- ja tootmisprotsesse, sealhulgas keevitamist, sepatööd, puidutööd ja metallivalu. Lisaks on võimalik valmistada tekstiilesemeid, näiteks lõngapüstoliga vaipu ning kasutada keraamikaahjusid ja muid profiseadmeid, mida väiksemad ettevõtted ise soetama ei pea. Töörume saavad kasutada nii püsirentnikud kui ka projektipõhiselt tegutsevad loovisikud ja väikeettevõtted.

Naked Island koolitused MTÜ täiendab ettevõtte tegevust haridusliku suunaga, korraldades kursusi ja töötubasid käsitöö, disaini ja tootmise teemadel. Koolitused hõlmavad metalli, puitu, tekstiili ja keraamikat ning annavad osalejatele võimaluse õppida nii traditsioonilisi kui kaasaegseid tehnikaid.

Erinevalt mitmest teistest töökodadest Naked Islandil liikmesüsteemi ei ole. Osalemine ja teenuste kasutamine põhineb rendi-, koolitus- ja projektipõhisel mudelil. Kliendibaas koosneb nii professionaalsetest loomeettevõtetest kui ka hobi korras tegutsevatest loovisikutest. Osaühingu kaudu toimub pikaajaline ruumi rent ja tehniline tugi, mittetulundusühingu kaudu aga avalikud koolitused. Kommunikatsioon toimub kodulehe ja sotsiaalmeedia (Facebook, Instagram) kaudu, mis kajastavad nii loometööde kui ka koolituste sisu.

Organisatsiooniline ülesehitus põhineb paindlikul koostööl, mis ühendab juhendajad, rentnikud ja vabatahtlikud. Osaühing vastutab tööruumide halduse eest, mittetulundusühing koolituste ja projektide korraldamise eest.

Naked-Island OÜ tuluallikateks on tööruumide ja seadmete rent, MTÜ tegutseb koolitustasude, annetuste ja projektitoetuste toel. Lisaks pakutakse ruume ja seadmeid ürituste korraldamiseks. Partneriteks on haridusasutused, loovettevõtted ja keskkonnaorganisatsioonid, tegevust toetab ka Tallinna linn [21].

3.5.5. Vivita Lahenduste Laboratoorium

Tallinnas Telliskivi Loomelinnakus (Telliskivi 60a/5) tegutseb 9–18-aastastele lastele ja noortele suunatud huviharidust pakkuv organisatsioon MTÜ Lahenduste Laboratoorium, mis kasutab oma tegevuses Vivita kaubamärki ja kuulub rahvusvahelisse Vivita võrgustikku. Tegemist on kolmest omavahel seotud juriidilisest kehast, mille keskmes on MTÜ Lahenduste Laboratoorium, mida toetavad VIVITA International OÜ ja Sihtasutus Vivita Foundation for Educational Innovation. OÜ vastutab rahvusvahelise intellektuaalomandi, litsentside ja partnerlussuhete eest, sihtasutus koordineerib haridusinnovatsiooni ja metoodika arendust, MTÜ viib ellu praktilist tegevust Eestis.

Labori tegevus keskendub noorte loovuse, ettevõtlikkuse ja probleemilahendusoskuse arendamisele läbi praktilise õppimise ja prototüüpimise. Laboris kasutatakse ennastjuhtiva õppimise põhimõtet, kus noored saavad iseseisvalt või juhendajate toel arendada oma ideid prototüüpideks. Kohapeal on neile kättesaadavad erinevad tehnoloogilised ja materjalipõhised vahendid, sealhulgas tööriistad, käsitöö- ja puidutööpingid, 3D-printerid, laserlõikurid, elektroonika- ja robotikakomplektid ning arvutipõhised disainiprogrammid.

Töödelda on võimalik puit-, tekstiil-, metall- ja plastimaterjale ning ehitada lihtsamaid elektroonilisi ja mehhaanilisi lahendusi.

Lisaks individuaalsetele tegevustele pakutakse töötubasid ja koolitusprogramme koolidele, huviringidele ja ettevõtetele. Programmid käsitlevad disainmõtlemist, prototüüpimist, inseneeriat ja digitehnoloogiaid. Töötubade hinnad jäävad vahemikku 15–40 eurot osaleja kohta, laboriruumi rent algab 30 eurost tunnis.

Kliendid ja koostööpartnerid on peamiselt haridusasutused, ettevõtted ja avaliku sektori organisatsioonid, kes tellivad laborilt programme või metoodikaid. Tuluallikateks on koolitustasud, projektipõhised toetused, annetused ja rahvusvahelisest võrgustikust saadud rahastus. Täiendavat tulu annab Vivita kaubamärgi all müüdavate õppekomplektide ja seadmete müük.

Kommunikatsioon toimub veebilehe ja sotsiaalmeediakanalite (Facebook, Instagram, LinkedIn, YouTube) kaudu. Organisatsiooniline struktuur on projektipõhine ja juhendajate, vabatahtlike ja partnerite koostööl põhinev [22].

3.5.6. MTÜ Lapikud

MTÜ Lapikud on 2002. aastal Tallinna Tehnikaülikooli juures (Ehitajate tee 5) asutatud tudengiorganisatsioon, mis tegeleb infotehnoloogia, elektroonika ja süsteemiarenduse valdkondade edendamisega. Ühingu eesmärk on toetada üliõpilaste praktiliste oskuste arengut ja pakkuda võimalust osaleda reaalsetes arendusprojektides väljaspool formaalset õppetööd. Kuigi Lapikud ei ole parandustöökoda selle sõna otseses tähenduses, toimib organisatsioon *makerspace'i* põhimõtetel, kus jagatakse teadmisi, kasutatakse ühiselt tehnilisi vahendeid ning lahendatakse praktilisi probleeme läbi katsetamise.

Organisatsiooni tegevusvaldkond hõlmab tarkvaraarendust, riistvaraprojekte ja IT-tuge. Ühing teostab arendusprojekte nii iseseisvalt kui ka koostöös TalTechi teaduslaborite ja ettevõtluspartneritega, keskendudes prototüüpimisele ja tehnoloogilistele rakendustele. Oluliseks töövaldkonnaks on ka droonitehnoloogia ja sensoripõhiste süsteemide arendus, mida toetab 2024. aastal saadud EASi teadus- ja arendustegevuse sihtfinantseering projekti „Mobiilne droonituvastussüsteem“ elluviimiseks. Projekti eesmärk oli luua füüsiline seade droonide tuvastamiseks ja lennuolukorra jälgimiseks.

Lapikud pakuvad tudengitele võimalust omandada praktilisi kogemusi, osaleda meeskonnatöös ja arendada tehnilisi oskusi kaasaegsetel platvormidel. Nende käsutuses on prototüüpimiseseadmed, elektroonikakomponendid, tööriistad ning tarkvaraarenduse ja automatiseerimise vahendid. Ühing haldab ka IT-abikeskust (Helpdesk), mis pakub tehnilist tuge TalTechi tudengitele. Helpdesk toimib tudengite õppepraktika ja vabatahtliku

tugiteenusena. Lisaks korraldatakse programmeerimise, elektroonika ja tehnoloogia teemalisi töötubasid ning uusi liikmeid juhendatakse mentorprogrammi raames.

Lisaks ülikoolisestele tegevustele korraldab MTÜ Lapikud kaks korda aastas TalTechi kohvikus avalikke remondikohvikuid, kuhu on oodatud kõik huvilised, mitte ainult tudengid. Üritused toimuvad koostöös partneritega, sealhulgas Tallinna Tööstushariduskeskuse vabatahtlikega, ning pakuvad võimalust tasuta parandada nii elektroonikat, arvuteid ja väiksemaid seadmeid kui ka rõivaid, mänguasju ja mööbliesemeid.

Organisatsiooni struktuur põhineb vabatahtlikul osalusel. Juhtimine toimub juhatuse ja projektipõhiste tiimide kaudu, mis tegutsevad osaliselt autonoomselt. Selline korraldus võimaldab liikmetel ise juhtida arendusprojekte ja siduda õppeprotsessi praktiliste oskustega. 2024. aasta lõpu seisuga kuulus ühingusse 51 liiget. MTÜ Lapikute tegevuses liikmemaksu ei ole ning osalemine põhineb vabatahtlikul liikmelisusel. Kogu tegevus toimub ülikooli ruumides ja on suunatud ainult organisatsiooni liikmetele ning koostööprojektidele.

MTÜ Lapikud kasutab kommunikatsiooniks kodulehte, sotsiaalmeediat (Facebook, Instagram) ja tarkvaraarenduse platvormi GitHub, kus jagatakse arendusprojekte, dokumentatsiooni ja avatud lähtekoodiga lahendusi. Teabevahetus ülikooli sees toimub digiplatvormide kaudu, mis toetavad projektide läbipaistvust ja meeskonnatööd.

Ühingu rahastamine põhineb projektipõhistel toetustel, teadus- ja arendustegevuse finantseerimisel ning väiksemal määral koolitustulul ja arendusteenustel [23].

3.5.7. DARE Makerspace

DARE Makerspace on 2020. aasta veebruaris Lätis, Valmieras (Cēsu iela 4) loodud loomekeskus, mis pakub ruume ja tehnilisi vahendeid uute toodete, prototüüpide ning loominguliste projektide arendamiseks. Keskuse eesmärk on toetada piirkondlikku innovatsiooni ja ettevõtlikkust, ühendades tehnoloogilise võimekuse, kogukondliku koostöö ja teadmiste jagamise. DARE tegutseb kohtumispaijana meistritele, disaineritele, tudengitele ja ettevõtjatele, soodustades loovate ideede elluviimist ning kogemuspõhist õppimist.

Keskuse kasutajatele on tagatud ligipääs professionaalsetele seadmetele, sealhulgas 3D-printeritele, laserlõikurile, CNC-freesile, siiditrükitehnoloogiale, õmblus- ja jootmisjaamadele ning fotograafia- ja graafilise disaini tarkvarale. Seadmete kasutamist toetavad tehnilised spetsialistid ja juhendajad, kes tagavad tööohutuse ning nõustavad tehnoloogiliste protsesside ja materjalide valikul.

DARE korraldab regulaarselt töötubasid, koolitusi ja avalikke üritusi, mille eesmärk on ühendada loovus ja tehnoloogia ning soodustada teadmiste ja kogemuste vahetust piirkondlike haridus- ja ettevõtlusvõrgustike vahel. Keskus kasutab kommunikatsiooniks ametlikku kodulehte, sotsiaalmeediaplatforme (Facebook, Instagram, YouTube) ning teeb koostööd kohalike partneritega, et toetada kogukonna kaasamist ja suurendada nähtavust.

DARE on registreeritud rahvusvahelises Hackerspaces Wiki andmebaasis, mis on ülemaailmne *makerspace*'ide, parandustöökodade ja avatud tööruumide andmekogu. Wiki andmetel põhineb DARE'i kasutus- ja liikmelisussüsteem visiidipõhisel tasumisel, mille hind sõltub kasutatavatest seadmetest. Pärast kolme külastust väljastatakse liikmekaart, mis annab 20% soodustust järgmistelt külastustelt ja 5% allahindlust meistriklassidelt. Keskusel oli 2023. aasta andmete põhjal 50 aktiivset liiget [24].

Organisatsioonistruktuur on kogukonnakeskne. Keskuse igapäevast tegevust koordineerivad juhendajad ja projektijuht, strateegilist suunda kujundavad Valmiera linna esindajad ja koostööpartnerid. Keskuse rahastamine põhineb peamiselt avaliku sektori ja partnerite toetustel, mida täiendavad teenustulud koolituste ja seadmete kasutamise eest [25].

3.5.8. Stockholm Makerspace

Stockholm Makerspace on 2012. aastal Rootsis, Stockholmis (Drottning Kristinas väg 53) tegutsev mittetulunduslik organisatsioon, mis pakub liikmetele võimalust tegeleda loovate ja tehnoloogiapõhiste projektidega. Keskuse eesmärk on toetada isetegemist, teadmiste vahetust ja kogukondlikku koostööd, pakkudes ruume ja vahendeid prototüüpide, toodete ning kunstiliste projektide teostamiseks. Organisatsioon toimib vabatahtlikkuse põhimõttel ning on üles ehitatud sõltumatu mudeli alusel.

Stockholm Makerspace pakub kahte tüüpi liikmelisust: põhiliikmelisus ja ligipääs tööruumidele. Põhiliikmeks saamisel (liikmemaks 200 SEK aastas, ca 18 eurot) on võimalik osaleda ühingu tegevustes, kursustel ja aastakoosolekutel hääletada, kuid iseseisvaid projekte keskuses teha ei saa. Tööruumide ligipääs maksab 400 SEK kuus (ca 36 eurot) ja see võimaldab kasutada kõiki seadmeid ning hoiustada projekte. Uutele liikmetele pakutakse stardipaketti, mis sisaldab üheks aastaks põhiliikmelisust ja kaheks kuuks ligipääsu tööruumidele hinnaga 750 SEK (ca 68 eurot). Keskus korraldab regulaarselt kursusi ja töötubasid, mis toimuvad vabatahtlike juhendamisel. Keskus on avatud kõigile alates 16. eluaastast. Liikmeid on ligi 500, kellest 110-l on ööpäevaringne ligipääs tööruumidele.

Stockholm Makerspace'i tehniline baas koosneb puidu-, metalli-, elektroonika- ja tekstiilitöökodadest ning seal on kasutusel 3D-printerid, laserlõikurid, CNC-seadmed, vinüül lõikurid ja jootmisjaamad. Seadmete kasutamine eeldab vastava koolituse läbimist, mida viivad läbi vabatahtlikud juhendajad. Kõik tegevused, sealhulgas seadmete hooldus ja uuendamine, viiakse läbi vabatahtlike liikmete poolt, mis tagab töökoja jätkusuutliku toimimise.

Organisatsiooni ülalpidamise ja arendamisega seotud kulud kaetakse liikmemaksudest ja koolitustasudest saadud tulul. Stockholm Makerspace ei sõltu avalikest toetustest ega annetustest, tegutsedes majanduslikult iseseisva mudeli alusel.

Juhtimissüsteem tugineb kogukonnakesksele korraldusele. Juhatus koordineerib strateegilisi otsuseid ja tööruumide arendust, samas kui igapäevane tegevus toimub liikmete koostööl. Iga liige saab panustada keskuse toimimisse, osaledes töövahendite hooldamisel, koolituste läbiviimisel või uute liikmete juhendamisel.

Stockholm Makerspace kasutab kommunikatsiooniks ametlikku kodulehte, sisemist suhtlusplatvormi Slack ja Hackerspaces Wiki andmebaasi. Uudiseid, infot koolituste ja teiste tegevuste kohta jagatakse avalikult sotsiaalmeediaplatformidel Facebook, Instagram ja YouTube. Organisatsioon on esindatud ka LinkedInis ja X-is (endine Twitter), mis täidavad pigem informatiivset rolli [26].

3.5.9. Oodi Urban Workshop Helsinki

2018. aastal avati Soomes, Helsingis Oodi keskraamatukogu, mille teisel korrusel tegutseb vabakasutusel loomeroom Oodi Urban Workshop. Urban Workshop on osa Helsingi linnaraamatukogu süsteemist ning selle eesmärk on pakkuda kõigile huvilistele võimalust katsetada, õppida ja luua, sõltumata varasematest oskustest või majanduslikest võimalustest. Tegemist on avaliku sektori hallatava füüsilise keskkonnaga, mille fookuses on teadmiste jagamine, isetegemine ja loovuse arendamine.

Urban Workshopi kasutajatel on juurdepääs nii laiale valikule traditsioonilistele käsitöövahenditele kui ka kaasaegsetele digiseadmetele. Kohapeal kasutamiseks on 3D-printerid, laserlõikurid, graveerimismasinad, vinüül lõikurid koos kuumpressidega, suureformaadilised- ja UV-printerid, spiraalkõitjad, õmblusmasinad ning nõõbitemise seadmed. Lisaks on võimalik kasutada elektroonikalaudu ja jootmiseseadmeid, mis sobivad väiksemahuliste elektroonikaprojektide ja parandustööde teostamiseks. Raamatukogu laenutussüsteemi kaudu on saadaval mitmesugused lisatarvikud, nagu kuumliimipüstolid, käsitsi õõblemise vahendid, riiete hoolduskomplektid ja telefoniparanduskomplektid. Kõik seadmed on kasutajatele tasuta, kuid materjalide eest võetakse tasu vastavalt kasutatud

kogusele. Seadmete kasutamiseks tuleb aeg broneerida Helsingi linna digitaalse Varaamo platvormi kaudu.

Urban Workshopi tegevus põhineb juhendatud isetegemisel. Kasutajatele pakutakse võimalust osaleda töötubades, koolitustel ja loovtegevustes. Töötubade teemad on näiteks 3D-modelleerimine, lasergraveerimine, tekstiilitöö ja käsitööoskuste arendamine. Juhendajatena tegutsevad raamatukogu töötajad ja vabatahtlikud, kes aitavad kasutajatel omandada tehnilisi ja praktilisi oskusi. Urban Workshopi tegevus toetab Helsingi linna haridus- ja sotsiaalstrateegiat, mille eesmärk on tugevdada elanike digipädevusi, tehnoloogilist kirjaoskust ja loovust.

Keskuse rahastus põhineb täielikult avalikul toetusel. Seadmete ja tööruumide kasutamine on tasuta, kuid materjalitasud aitavad katta seadmete hoolduskulusid. Urban Workshop on osa Helsingi linnavalitsuse hallatavast raamatukoguvõrgust ehk tegevust rahastatakse linnaeelarvest.

Urban Workshopi töökorraldus on osa Oodi keskraamatukogu struktuurist. Igapäevast tegevust juhib raamatukogu personal, kes vastutab seadmete hoolduse, kasutajatoe ja koolitusprogrammide eest. Teenuste arendamine toimub koostöös Helsingi haridus- ja kultuuriosakonnaga, mis koordineerib linnaüleseid digioskuste ja loovmajanduse programme.

Kommunikatsioon toimub Helsingi linna ametlike kanalite kaudu. Urban Workshopi teenused ja broneerimisvõimalused on esitatud veebilehel oodihelsinki.fi ning digiplatvormidel Varaamo ja Tilavaraus. Töökoja tegevused kajastuvad Oodi keskraamatukogu ametlikel sotsiaalmeediaplattformidel (Facebook, Instagram ja YouTube), mida kasutatakse raamatukogu teenuste ja sündmuste teavitamiseks [27].

3.6. Isemajandamise efektiivsus parandustöökodade toimetudelite võrdluses

Järgnevalt on analüüsitud parandustöökodade isemajandamise efektiivsust 2024. aasta andmete põhjal. Andmed pärinevad 2024. aasta majandusaasta aruannetest, välja arvatud Tallinna parandustöökodad, mille andmed on saadud Tallinna linna finantsteenistusest. Stockholm Makerspace finantsandmed on saadud vastusena e-kirja päringule organisatsiooni juhatuse liikmelt. Andmed on konverteeritud eurodesse valuutakursiga 0,091 EUR/SEK. Kirjalikud päringud saadeti ka DARE Makerspace ja Oodi Urban Workshop esindajatele, kuid soovitud infot ei saadud.

Lisa 1 eesmärk on anda ülevaade parandustöökodade võimekusest oma tegevust finantseerida ilma välise rahastuseta. Analüüsi raames on töö autor otsustanud keskenduda ainult majandusaasta aruannetes kajastatud müügitulule ehk omatulule. Kasumiaruande muud komponendid, sealhulgas kasum või kahjum ei kuulu analüüsi skoopi, kuna töö eesmärk on hinnata, kui suur osa tuludest tuleb otseselt oma tegevusest ja kui palju tuleb välisrahastusest. Valitud raamistik aitab selgelt leida parandustöökodade isemajandamise efektiivsuse ja neid omavahel võrrelda.

Võrreldavad andmed on kogutulu, kogukulu, saadud toetused ja annetused ning nende põhjal arvutatud lisanäitajad.

Isemajandamise osakaal (valem 1) tulude põhjal näitab kui suur osa tuludest tuleb enda tegevustest:

$$I_1 = \frac{T - A}{T} \times 100\%, \quad (1)$$

- kus I_1 - isemajandamise osakaal tulude põhjal, %;
 T - tulud kokku, €;
 A - saadud toetused ja annetused, €;
 K - kulud kokku, €.

Isemajandamise netoindeks (valem 2) näitab, kas oma tegevusest teenitud tulu katab tulud täielikult, positiivne väärtus näitab, et tulud ületavad kulud, negatiivne väärtus näitab, et osa kuludest tuleb katta välisrahastusega:

$$I_2 = \frac{T - A - K}{K} \times 100\% \quad (2)$$

- kus I_2 isemajandamise netoindeks, %;
 T tulud kokku, €;
 A saadud toetused ja annetused, €;
 K kulud kokku, €.

Isemajandamise efektiivsus (valem 3) näitab organisatsiooni võimekust oma vahenditega toime tulla ja neid võimekusi parandustöökodade lõikes võrrelda:

$$I_3 = \frac{T - A}{K} \times 100\% \quad (3)$$

- kus I_3 isemajandamise efektiivsus, %;
 T tulud kokku, €;
 A saadud toetused ja annetused, €;

K kulud kokku, €.

Lisa 1 esitatud andmete põhjal on analüüsitud erinevate parandustöökodade isemajandamise taset 2024. aasta majandusaasta andmete alusel. Võrdluse eesmärk on hinnata, millisel määral suudavad erineva toimetumudeli sarnased organisatsioonid katta oma tegevuskulud omatulude arvelt, sõltumata välistest toetustest ja annetustest. Tulemusi tõlgendades tuleks meeles pidada, et töös on teadlikult kõrvale jäetud investeeringud seadmetesse ja ruumidesse, kuna neid andmeid ei olnud võimalik kätte saada. Analüüs põhineb Lisa 1 esitatud näitajatel, mille keskne mõõdik on isemajandamise efektiivsus protsentides, kus suurem number tähendab, et suurem osa kuludest kaetakse omavahendite arvelt.

Kõrgeima isemajandamise efektiivsusega (99%) on Stockholm Makerspace, mille tuluaallikad on kaetud peaaegu täielikult omatulude arvelt. Tegemist on mittetulundusliku organisatsiooniga, mille rahastusmudel põhineb peaaegu täielikult liikmemaksudest ja kasutustasudest saadud omatulul. Välist rahastust ei kasutata ning kõik tegevused viiakse läbi vabatahtlike panusel. Selline toimetumudel toetab rahalist sõltumatust ja tagab stabiilsuse ka muutuvates majandusoludes. Võib järeldada, et püsiliikmete süsteem ning läbipaistev hinnastamismudel on võtmetegurid, mis toetavad organisatsiooni isemajandamist.

Teisel kohal on Naked-Island OÜ, mille isemajandamise efektiivsus on 60%. Organisatsioon tegutseb turupõhise teenusmudeli alusel ning katab kõik oma kulud ruumi rendi, seadmete kasutustasude ja koolitusteenuste kaudu. Naked Islandi süsteem on üles ehitatud hübriidselt, koosnedes kahest üksusest: äriühingust Naked-Island OÜ, mis tegeleb ruumi- ja seadmerendiga, ning mittetulundusühingust Naked Island Koolitused MTÜ, mis keskendub hariduslikele ja kogukondlikele tegevustele.

Kolmandal kohal on Paranduskelder MTÜ, mille isemajandamise efektiivsus on 33%. Organisatsioonil on mitmekesine tulubaas, kuhu kuuluvad annetused, liikmemaksud, tööruumide ja seadmete kasutustasud, varuosade müük ning koolitustulud.

Ülejäänud analüüsitud organisatsioonide isemajandamise efektiivsus jääb alla 31%. MTÜ Lahenduste Laboratoorium (31%) ja Meeste Koda (12%) tuginevad peamiselt toetustele ning nende omatulu on piiratud. Tallinna Ringmajanduskeskuse parandustöökodad (7%) tegutsevad täielikult linnaeelarvelise teenusena. MTÜ Lapikud (0%) ja Tulika Töökoda (2%) sõltuvad täielikult projektipõhistest ja sihtotstarbelistest toetustest.

DARE Makerspace'i ja Oodi Urban Workshop Helsinki kohta ei olnud võimalik koguda võrreldavaid finantsandmeid. Mõlemad tegutsevad avaliku sektori toel ja nende rahastus põhineb valdavalt omavalitsuste eelarvetel. Seetõttu võib eeldada, et nende isemajandamise tase on madal, kuid andmete puudumise tõttu neid tabelis ei hinnatud.

3.7. Võtmetegurite rakendamise potentsiaal Tallinna parandustöökodadele

Kolme kõige isemajandavama organisatsiooni tegevuse analüüs võimaldab tuvastada võtmetegureid, mis aitavad neil iseseisvalt hakkama saada. Nende tegurite võimalik rakendamine Tallinna parandustöökodades võib suurendada isemajandamise taset ja vähendada sõltuvust omavalitsuse rahastusest. Võtmetegurite rakendamist hinnatakse kahe tunnuse alusel: võimalik mõju ning elluviimise keerukus.

Võimalikku mõju hinnatakse eelkõige rahalisest mõjust, kus:

- Tugev mõju loob prognoositava ja korduva omatuluallika või märkimisväärse lisatulu;
- Keskmine mõju annab lisatulu piiratud mahus või sõltub tugevalt nõudlusest;
- Nõrk mõju on väikese rahalise mõjuga, panustades peamiselt kogukonda ja haridusse.

Elluviimise keerukuse hindamisel lähtutakse Tallinna Ringmajanduskeskuse töökorralduses ja tugisüsteemides vajaminevate muudatuste mahust, kus:

- Lihtne keerukus on võimalik olemasoleva taristu, personali ja töökorralduse raamides;
- Keskmine keerukus eeldab uut teenuse korraldamist, aga mitte suuremaid taristu ümberehitusi;
- Keeruline keerukus eeldab lisainvesteeringuid või olulisi ümberkorraldusi taristus, personalis või töökorralduses.

Hindamisraamistik aitab välja selgitada, millised praktikad on Tallinna kontekstis realistlikud ja millised vajavad täiendavat ettevalmistust või ressursse. Tulemused loovad aluse soovitude koostamiseks, mille eesmärk on tugevdada parandustöökodade isemajandamist.

Eelneva analüüsi põhjal on kõige isemajandavamad parandustöökodad Stockholm Makerspace (99%), Naked-Island OÜ (60%) ja Paranduskelder MTÜ (33%). Töö autor toob Lisa 2 välja nende parandustöökodade tegevused või teenused ehk võtmetegurid ja hindab nende rakendamise võimalikku mõju Tallinna parandustöökodadele.

Kõige otsesemat ja mõõdetavat mõju avaldaks töötubade tasuliseks muutmine. See aitaks katta materjalide, juhendajate ja korraldusega seotud kulud ning samal ajal suurendada

töökoja tulubaasi. Kuna töötoad on juba olemasoleva töökorralduse osa, ei nõua muudatus täiendavaid investeeringuid ega struktuurseid ümberkorraldusi.

Suurt potentsiaali omavad äriklientidele suunatud tellimusüritused ja koostööprogrammid, mis seoksid parandamise ja ringmajanduse teemad ettevõtete keskkonnajuhtimise ning ESG-koolituste osaks. ESG (inglise keeles *Environmental, Social and Governance*) tähendab ettevõtte keskkonna-, sotsiaalsete ning juhtimistavade süsteemset juhitust ja läbipaistvust. See on juhtimiskonseptsioon, mille kaudu juhitakse nii organisatsiooni enda kui ka selle toodete või teenuste mõju keskkonnale, inimestele ja majandusele [28]. Selliste koolituste kaudu saavad ettevõtted täiendada oma kestliku juhtimise praktikaid ning siduda ringmajanduse põhimõtteid konkreetsete tegevustega, näiteks toodete olulusringi pikendamine, jäätmete vähendamine ja paranduskultuuri edendamine.

Võimalikku mõju omavad ka liikmelisuse ja liikmemaksu lahendused, sealhulgas erineva tasemega liikmelisus. Need võimaldaksid luua püsiva tuluallika ning tugevdaksid töökoja kogukondlikku kuuluvustunnet. Liikmelisus võiks pakkuda teatavaid eeliseid, näiteks pooleliolevate projektide hoiustamist või tasuta osalemist valitud töötubades, mis motiveeriks kasutajaid töökojas sagedamini käima. Ka lühiajaline töökoja ruumide ja seadmete rent aitaksid töökoja ruume ja seadmeid paremini ära kasutada ning teenida lisatulu väljaspool tavapäraseid avamisaegu.

Pikaajaline ruumi rent, kõrgtehnoloogiliste seadmete minutipõhise kasutamise hinnastamine ja ööpäevaringne ligipääs liikmetele on kõrge mõjuga, kuid keerulisemad teostada. Need nõuavad kas investeeringut, turvasüsteemi arendamist või muudatusi linnavara kasutamisse andmise korras [29]. Samas loovad need võimalused professionaalsete kasutajate jaoks täiesti uue võimaluse, kus parandustöökojad toimiksid ka loome- ja tootmiskeskonnana.

Täiendava, kuid pigem sotsiaalse mõju annaksid materjalide ja komponentide müük, paranduskohvikud ning vabatahtlike kaasamine meistrite ja juhendajatena. Nende tegevuste rahaline tulu on tagasihoidlik, samas toetavad need linna ringmajanduse eesmärgi ja aitavad tõsta elanike teadlikkust jäätmetekke vältimisest.

3.8. Võtmetegurite testimine Tallinna parandustöökodade kasutajatega

Eelnevatelt on analüüsitud kolme kõige isemajandavama parandustöökoja toimetamudeleid ning tuvastatud võtmetegurid, mis on oluliselt toetanud nende isemajandamist. Nimetatud tegurid on hinnatud Tallinna parandustöökodade kontekstis, kuid nende rakendatavuse ja

tajutud väärtuse täpsem hindamine eeldab kogemuslikku tagasisidet parandustöökodade kasutajatelt: meistritelt ja klientidelt.

Järgmine eesmärk on valideerida eelnevalt tuvastatud võtmetegurid Tallinna parandustöökodade meistrite ja klientide poolt. Valideerimise käigus hinnatakse, kuidas leitud võimalikud lahendused haakuvad parandustöökodade igapäevase töökorralduse, ruumide võimaluste ja kasutajate ootustega. See lähenemine võimaldab siduda eelneva teoreetilise analüüsi empiirilise tagasisidega ning hinnata, millised tegurid on praktikas rakendatavad ja millised vajavad kohandamist või täiendavaid ressursse.

Uuringus on rakendatud poolstruktureeritud intervjuu meetodit, mis võimaldab kombineerida süsteemset küsimustikku vaba aruteluga, säilitades samas võrreldavuse erinevate vastajate vahel.

Intervjuud viiakse läbi Tallinna Ringmajanduskeskuse viies parandustöökojas, kaasates meistreid ja püsikliente. Valimi kujundamisel lähtuti kvalitatiivse uurimise põhimõttest, mille puhul on oluline teemade sisuline sügavus, mitte osalejate arvuline ulatus. Meistrid esindavad parandustöökodade töökorralduslikke rolle, kellel on otsene ülevaade tööprotsessidest, seadmetest ja töökorraldusest. Püsikliendid annavad tagasisidet kasutajakogemusest.

Intervjuude sisu on jaotatud kaheks:

- Rakendatavus, mille raames hinnatakse, kas ja kuidas konkreetne võtmetegur oleks teostatav töökoja olemasolevate võimaluste ja tugistruktuuride juures;
- Tajutud väärtus, mis keskendub osalejate hinnangule võtmeteguri kasulikkuse ja mõju kohta töökoja jätkusuutlikkusele.

Intervjuud on kavandatud kestma umbes 40 minutit ning need toimuvad parandustöökodades kohapeal, et arutelu toimuks tuttavas keskkonnas. Küsimused on kohandatud vastavalt sihtrühmale: intervjuukava meistritega (Lisa 3) keskendub töökorralduslikele ja juhtimisalastele küsimustele, intervjuukava püsiklientidega (Lisa 4) kasutusmugavusele ja motivatsioonile.

Andmed analüüsitakse kvalitatiivse sisuanalüüsi meetodil, mille abil otsitakse korduvaid seisukohti ja tähenduslikke mustreid. Eesmärk on välja selgitada, millised võtmetegurid leiavad kõige suuremat toetust ning milliste rakendamise eeldaks täiendavat ettevalmistust või ressursse.

Valideerimise lõppeesmärk on tagada, et Tallinna parandustöökodade tulevased arengusuunad põhineksid realistlikel, kasutajate poolt aktsepteeritavatel ja majanduslikult teostatavatel lahendustel.

4. TULEMUSED

Kvalitatiivse sisendi kogumiseks viidi läbi kaheksa poolstruktureeritud intervjuud Tallinna parandustöökodade võrgustikus. Intervjuude eesmärk oli valideerida Lisa 2 koondatud võtmetegurite rakendatavust Tallinna kontekstis ja välja selgitada hoiakud uute praktikate suhtes.

Tasuliste töötubade ja meistriklasse rakendamist peeti realistlikuks, kuid rõhutati mõistliku ja läbipaistva hinnastamise olulisust. Hinnastamine aitaks suurendada prognoositavust ja vähendada annetuspõhisuse ebamäärasust. Kliendid on valmis maksuma eelkõige nende koolituste eest, mille sisu on spetsiifiline, praktiline ja mujalt raskesti kättesaadav. Ühes intervjuus pakuti, et mitmepäevane süvakursus (näiteks keevitamine) võiks maksta ligikaudu 200 eurot, kui see on intensiivne, juhendatud ja praktiline. Töötubade puhul peeti mõistlikuks väiksemat tasu, et vältida mitte kohale ilmumist, nagu seda mõnikord tasuta töötubade puhul juhtub. Meistrite jaoks on tasuliste koolituste puhul oluline, et nendele ei lasuks kohustus tegeleda kassaga, võimaldades keskenduda klientide juhendamisele. Peeti oluliseks, et hinnatõus ei oleks liiga järsk ja lõpphind "liiga kallis". Tulemused viitavad, et tasuliste töötubade rakendamine on realistlik eeldusel, et eristatakse selgelt tasuta ja tasulisi koolitusi; nende hinnastamine on läbipaistev ja kvaliteedistandardid on paigas (sisu, kestvus, osalejate arv, materjalikulu). Tasulised töötoad ja meistriklassid on tugeva mõjuga ja keskmise elluviimise keerukusega (Lisa 2), kuna vajalik on koolitajate võrgustikku ja hinnakirja kehtestamist vastavalt linna korrale.

Äriklientidele suunatud tellimusüritusi hinnati kõrge potentsiaaliga, kuna need võivad tuua ühe korraga suurema tulu ning suurendada parandustöökodade nähtavust. Meistrite hinnangul tooksid sellised üritused töökotta uusi sihtrühmi, kellest võivad hiljem saada töökoja püsikasutajad. Teisalt rõhutati, et äriklientide jaoks oleks vajalik luua kindlad pakettid ja mõelda läbi teenuse protsess (suunatud pakkumised, broneerimine, ruumi kasutusajad, arveldamine). Meistrid ei näe ennast kogu teenuse korralduse vastutajana. Äriklientidele suunatud teenused on tugeva mõjuga ja keskmise elluviimise keerukusega (Lisa 2). Eelduseks on pakettide väljatöötamine, hinnakirja kehtestamine ja vastutavate rollide jaotamine terve protsessi vältel.

Liikmelisuse ja liikmemaksu rakendamises nähti vastandlikku mõju: ühelt poolt lojaalsuse ja stabiilsema tulu kasvu võimalust, teisalt külastatavuse võimalikku langust, kui tasu rakendatakse järsult. Klientide seas toodi välja, et erineva tasemega liikmelisus võiks toimida siis, kui sellega kaasneb selge lisandväärtus ja reeglid on kõigile üheselt arusaadavad. Kuigi Lisa 2 on erineva tasemega liikmelisust hinnatud tugeva mõjuga, siis intervjuude tulemused seda ei kinnita.

Küll aga osutasid intervjuudele vastajad, et osad madalama või keskmise mõjuga, kuid lihtsama teostatavusega võtmetegureid sobib rakendada töökojapõhiselt. Näiteks töökodades, kus meister näeb selget vajadust varuosade või materjalide müüginurgale laoseisu vähendamiseks. Müük eeldab arveldus- ja arvestussüsteemi, mis peaks olema võimalikult lihtne (näiteks iseteenindus), vältimaks lisaülesandeid meistrile. Lisa 2 on materjalide ja komponentide müük keskmise mõjuga ja lihtsasti teostatav. Intervjuude põhjal toetab see tegevus pigem kasutajakogemust ning sobib hästi lisateenuseks, kuid ei lahenda isemajandamise eesmärki.

Vastajad rõhutasid, et iga töökoda toimib erinevalt ja võtmetegurite rakendamine ei sobi kõikidesse töökodadesse sarnaselt. Seetõttu eristab töö autor tulemustes kahte tasandit:

1. Võrgustikuülene standardiseerimine seal, kus mõju on tugev ja korralduslikult on mõistlik luua üks ühine mudel;
2. Töökojapõhine paindlikkus väiksema mõjuga lihtsamates tegevustes, mis sõltuvad ruumist ja meistri töö vajadustest.

4.1. Prognoos: võtmetegurite rakendamise majanduslik mõju

Käesoleva alapeatüki eesmärk on prognoosida Tallinna Ringmajanduskeskuse parandustöökodade potentsiaalset omatulu juhul, kui rakendatakse tuvastatud võtmetegureid. Prognoos tugineb 2025. aasta tegelikule andmetele ning arvestab parandustöökodade võrgustiku laienemisega Lasnamäel ehk kokku kaheksa töökojaga.

2025. aastal toimus Tallinna viies parandustöökojas kokku 85 töötuba koos meistriklassega. Arvestades võrgustiku laienemisega, teenuste nõudluse kasvuga ja intervjuudes väljendatud valmisolekut tasuliste tegevuste mõõdukaks laienemiseks, on prognoosis seatud eesmärgiks 150 tasulist töötuba koos meistriklassega aastas. See maht ei eelda igapäevast tasulist tegevust iga töökojas, vaid võimaldab säilitada parandustöökodade avalik-haridusliku rolli.

Prognoos keskendub kolmele isemajandamist tugevalt toetavale võtmetegurile: tasulised töötoad ja meistriklassid, ärikliendile suunatud tellimusüritused ja tasuline ruumide rent.

4.1.1. Tasulised töötoad ja meistriklassid

Prognoosis on eristatud kahte tasuliste sündmuste tüüpi: töötoad ja meistriklassid. Tasulise töötoa osalustasu on kümme eurot inimese kohta ja keskmiseks osalejate arvuks on arvestatud kuus inimest. Sellest tulenevalt on ühe tasulise töötoa tulu 60 eurot. Tasulise meistriklassi osalustasu on 125 eurot inimese kohta ja keskmiseks osalejate arvuks on arvestatud kaheksa inimest, mille tulemusel on ühe meistriklassi tulu 1000 eurot.

Intervjuude põhjal on meistriklässid hinnatud väärtuslikuks, kuid töötubadest ressursimahukamaks tegevuseks, mistõttu ei ole nende osakaal domineeriv. Prognoosis on seetõttu eeldatud, et meistriklässid moodustavad 20% kõigist tasulistest sündmustest. Kui aastas toimub kokku 150 tasulist sündmust, millest 120 on töötoad ja 30 meistriklässid, kujuneb nende prognoositavaks kogutuluks 37 200 eurot aastas (Tabel 1).

4.1.2. Äriklientidele suunatud tellimusüritused

Äriklientidele suunatud tellimusüritused on prognoosis käsitletud eraldiseisva tuluallikana. Intervjuude põhjal peetakse selliseid ürituse realistlikuks juhul, kui nende turundamine, haldamine ja arveldamine meistreid ei koorma.

Prognoosi eesmärgiks on seatud, et iga parandustöökoda korraldab ühe ärikliendile suunatud tellimusürituse kuus hinnaga 350 eurot. Sellisel juhul toimub aastas kokku 96 tellimusüritust, mille kogutulu on 33 600 eurot aastas (Tabel 1). Äriklientidele suunatud teenuste eelis seisneb nende prognoositavuses ja võrdlemisi madalas halduskoormuses võrreldes pidevalt toimuvate temaatiliste töötubadega.

4.1.3. Parandustöökodade rentimine

Parandustöökodade rendi puhul on prognoosis arvestatud ruumide ja seadmete koos kasutamise hinnaga kehtiva hinnakirja alusel 49,19 eurot tunnis. Eeldatakse, et iga parandustöökoda renditakse välja kaheksa tundi nädalas. Sellise kasutusmäära juures on ühe töökoja aastane renditulu ligikaudu 20 463 eurot. Kogu võrgustiku ehk kaheksa töökoja peale kujuneb rendituluks ligikaudu 163 700 eurot aastas (Tabel 1). Intervjuude põhjal on selge, et tegemist on ambitsioonika eesmärgiga, mille elluviimine eeldab kesket haldust, aktiivset teavitustööd ja selget sihtgruppide määratlust. Prognoosis käsitletakse renditeenust seetõttu suurima potentsiaaliga, samas kõige enam korralduslikku tuge vajavat tuluallikat.

4.1.4. Majanduslik mõju

Kui koondada eeltoodud tuluallikad üheks tervikuks, kujuneb Tallinna Ringmajanduskeskuse parandustöökodade prognoositavaks aastaseks omatuluks ligikaudu 234 500 eurot aastas (Tabel 1). Võrreldes senise olukorraga, kus parandustöökodade omatulu katab minimaalse osa tegevuskuludest, näitab prognoos, et isemajandamise võimekuse kasv on arvustuslikult saavutatav ka ilma teenuste täielikult tasuliseks muutmiseta. Oluline on siiski rõhutada, et võrgustiku laienemisega kaasnevad täiendavad kulud. Prognoos kirjeldab eelkõige potentsiaali, mille elluviimine sõltub teadlikust juhtimisest ja teenuste koordineerimisest.

Tabel 1. Tallinna parandustöökodade prognoositav omatulu

Tuluallikas	Hind, €	Kogus aastas, tk	Tulu prognoos, €
Tasulised töötoad	10	120	7200
Tasulised meistriklassid	125	30	30000
Äriklientidele suunatud tellimusüritused	350	96	33600
Ruumi rent	49,19	3328	163704
Omatulu prognoos kokku			234504

4.2. Ettepanekud

Ettepanekute eesmärk on valida ja järjestada tegevused, mis aitavad Tallinna Ringmajanduskeskuse parandustöökodadel vähendada sõltuvust linna rahastusest ja kasvatada isemajandamise võimekust ilma, et kaoks parandustöökodade avalik-hariduslik roll. Ettepanekud on koostatud loogikaga, et omatulu kasvaks eelkõige tegevustest, mida saab mahu ja ajagraafiku mõttes juhtida.

Kõige suurema majandusliku mõjuga on kujundada ruumi rendist võrgustiku peamine tuluallikas ning teha seda ühtse teenusena. Prognoosis eeldatud mahu (3328 tundi) saavutamiseks peab renditeenus olema ajaliselt ette planeeritud, näiteks kindla rendipäevana nädalas igas töökojas, et ruumide rent ei hakkaks segama avatud töökoja põhiaegu. Sama oluline on ühtsete kasutustingimuste rakendamine (ruumide üleandmine, seadmete kasutusreeglid ja vastutus). Rendi toimivust on mõistlik juhtida mõõdikute kaudu: renditundide arv kuus töökoja kohta, täituvus ja renditulu.

Teine kõrge majandusliku mõjuga ettepanek on käivitada äriklientidele suunatud tellimusüritused standardse teenusena. Et see oleks teostatav, peab tellimusüritus olema kirjeldatud selge teenusena: kindel kestvus, osalejate piirarv, lubatud töövahendid ja seadmed, ruumi kasutusreeglid ja vastutus. Standardiseeritud vorm vähendab korraldusega seotud koormust ning hoiab kvaliteedi ühtlasena sõltumata sellest, millises parandustöökojas üritus toimub. Tellimusürituste juhtimiseks sobivad mõõdikud: ürituste arv kuus, tulu kuus ja kordustellimuste osakaal.

Kolmas ettepanek on stabiliseerida tasuliste sündmuste süsteem nii, et seatud mõõdikud sündmuste arvule ettenähtud perioodi jooksul oleksid realistlikult saavutatavad ja selgelt eristada tasuliste töötubade ja meistriklasside hinnastamine ning sisu. Oluline on standardiseeritud teenuse protsess: registreerimine, tasumine, osalemine, hooldatud töövahendite ja -seadmete olemasolu, ohutusnõuete järgmine ja tagasiside. Nii tasulise

töötoa kui meistriклассi mõõdikuteks sobivad täituvus ja tulu. Meistriклассide puhul on mõistlik liita osalejate tagasiside, mis aitab kvaliteeti pikas plaanis tõsta.

Lisaks soovib töö autor kasutusele võtta ühe praktilise tugimeetme tarvikute ja varuosade müügi näol. See ei ole peamine tuluallikas, kuid toetab teenuse toimimist tagades tarvikute ja väikematerjalide kättesaadavuse töökojas kohapeal. Selle eesmärk on vältida katkestusi ja muuta parandamine sujuvamaks. Kuna mõju omatulule on piiratud, tuleks lahendust esmalt testida parandustöökojas, kus laovarud on kõige suuremad ja meister näeb varuosade kättesaadavusest töö sujuvale kulgemisele kõige suuremat kasu. Katsetuse tulemust on võimalik hinnata kasutussageduse ja puudujääkide korduvuse kaudu, mis aitab otsustada kas ja millisel kujul on antud lahendust mõistlik teistesse töökodadesse laiendada.

Ettepanekute olulisuse esitamiseks (

Tabel 2) on kasutatud skaalat 1-3, kus 1 tähendab kõige olulisemat ja 3 vähem olulisemat. Omatulu suurim kasv tuleb teenustest, mille maht ja mõju prognoosis (Tabel 1) on kõige suuremad. Seetõttu on esikohal ruumide rent ja äriklientidele suunatud tellimusüritused, sest nende käivitamine loob võrgustikule püsiva tuluallika ja kogu prognoosi realiseerimisele suurima kaalu. Tasulised meistriклассid ja töötoad toetavad seda mudelit, kuna need tagavad regulaarse programmi ja aitavad hoida teenuse sisu ühtlase. Tarvikute ja varuosade müüginurga katsetamise rahaline mõju on prognoosis väiksem, kuid see võib parandada töö sujuvust ja vähendada katkestusi. Seda on mõistlik testida pärast seda, kui põhiteenuste rütm ja juhtimine on paigas.

Tabel 2. Ettepanekute olulisus ja soovituslik teostamise aeg

Ettepanek	Olulisus (1-3)	Soovituslik teostamise tähtaeg, kuudes
Ruumide rent	1	1-6
Äriklientidele suunatud üritused	1	3-12
Tasulised meistriклассid	2	1-6
Tasulised töötoad	2	1-3
Tarvikute ja varuosade müük	3	6-12

KOKKUVÕTE

Töö eesmärk oli hinnata Tallinna parandustöökodade isemajandamise võimekust ning töötada välja rakendatavad ettepanekud omatulu kasvatamiseks viisil, mis ei nõrgesta parandustöökodade avalikku ja hariduslikku rolli. Eesmärgi saavutamiseks seati töö alguses uurimisülesanded, mille täitmise kaudu analüüsiti nii olemasolevat toimimist kui ka võimalikke arendusvalikuid ning koondati need prognoosiks ja ettepanekuteks.

Esmalt kirjeldati Tallinna parandustöökodade toimetamudelit, teenuste loogikat ja töökorraldust. Selle tulemusena selgus, et parandustöökodade väärtus seisneb ülelinnalises parandamisvõimaluses ja praktilises oskuste kasvus, kuid rahastusmudel on sõltuv linnaelarvest. Selline ülesehitus teeb teenuse võrgustiku laienemise ja kulude kasvu korral haavatavaks, sest püsikulude katmiseks puudub piisav omatulu.

Teiseks käsitleti teiste sarnaste organisatsioonide toimetamudeleid ja pakutavaid teenuseid, mis aitavad pakkuda stabiilset teenust ning samal ajal kasvatada omatulu.

Kolmandaks selgitati välja ja valiti tuluallikad, mis sobivad Tallinna parandustöökodadele kõige paremini. Töö tulemused näitasid, et omatulu kasvatamise seisukohalt on mõistlik koondada fookus neljale juhitavale tuluallikale: tasulised töötoad, tasulised meistriklässid, äriklientidele suunatud tellimusüritused ning ruumi rent. See võimaldab eristada tasuta avatud töökoja põhiteenuse tasulistest lisateenustest ning kujundada lisateenuste maht selliselt, et see ei hakkaks põhiteenust välja tõrjuma.

Neljandaks koostati prognoos, mis tõi välja, milline omatulu suurusjärk on saavutatav, kui võrgustik laieneb kaheksa töökojani ja eesmärgiks seatakse 150 tasulist sündmust aastas. Prognoosis arutati omatulu eeldusel, et tasulisi töötubasid toimub 120 ja meistriklasse 30, äriklientidele suunatud tellimusüritusi 96 ning ruume renditakse 3328 tundi aastas. Nende eelduste korral on omatulu prognoos 234 504 eurot aastas. Prognoos näitas ühtlasi tuluallikate kaalu: suurima mõju annab ruumi rent, sellele järgnevad tellimusüritused ja meistriklässid, ning tasuliste töötubade roll on võrreldes eelnevatega väiksema rahalise mõjuga.

Viiendaks töötati välja ettepanekud, mis tõlgivad prognoosi rakendatavaks tegevuseks. Ettepanekute keskne järeldus on, et prognoositud omatulu muutub realistlikuks siis, kui neli teenust on kirjeldatud ühetaoliselt, ajaliselt ette planeeritud ja juhitud mõõdikute kaudu. Olulisemaks hinnati ruumi renditeenuse käivitamist ning ärikliendi tellimusürituste juurutamist, kuna need loovad suurema ja stabiilsema tuluvoo. Teise olulisusastme ettepanekutena käsitleti tasuliste meistriklässide ja tasuliste töötubade süsteemset kujundamist, et 150 tasulise sündmuse siht oleks teostatav ja prognoositud tulud

realiseeruksid. Lisaks kirjeldati praktilise tugimeetmena tarvikute ja väikematerjalide kättesaadavuse katsetust ühes töökojas, mille eesmärk on vähendada katkestusi ja teha parandamine sujuvamaks, kuigi selle otsene mõju omatulule on piiratum. Autori panus oli kujundada ettepanekutest tervik, kus igal tegevusel on eesmärk, ajaraam ja seos prognoositud omatulu saavutamiseks.

Töö tulemusi on võimalik kasutada rakenduskava alusena. Neli tuluallikat on sõnastatud teenustena, millele saab seada selged mõõdikud ning mille edenemist on võimalik regulaarselt hinnata. Selline juhtimisloogika toetab otsustamist: kui mõni tuluallikas ei liigu sihi suunas, on võimalik mahtu, ajastust või teenuse kirjeldust kohandada ilma, et see mõjutaks kogu võrgustiku toimimist.

Edaspidist lahendamist vajavad küsimused on seotud eelkõige elluviimisega. Suurima potentsiaaliga tuluallikas ruumi rent eeldab ühtseid kasutustingimusi ja toimivat broneerimispraktikat, et riskid püsiks kontrolli all. Tellimusürituste puhul vajab lahendamist teenuse ühtne kirjeldus ja ajastamine. Tasuliste sündmuste puhul on keskne küsimus, kuidas hoida meistriklasside sisu piisavalt selge ja eristuv, et hinnastamine oleks põhjendatud, ning kuidas tagada ühtlane sündmuste sagedus kogu võrgustikus. Tarvikute kättesaadavuse puhul vajab täpsustamist, milline lahendus on töökoja igapäevast toimimist toetav.

Kokkuvõttes täitis töö eesmärgi ja uurimisülesanded: kirjeldati Tallinna parandustöökodade isemajandamise lähtekohti, valiti välja sobivaimad tuluallikad, koostati konkreetne prognoos ning sõnastati ettepanekud koos olulisuse ja ajaraamiga. Töö autori panus avaldub eelkõige selles, et isemajandamise teema on tõlgitud Tallinna parandustöökodade jaoks konkreetseteks, mõõdetavateks ja etapiviisiliselt rakendatavateks otsusteks.

SUMMARY

Tallinn has developed a network of repair workshops as a practical instrument of its circular economy strategy since 2022. The service is publicly funded and free of charge for users, which supports equal access and the educational role of the workshops. At the same time, the expansion of the network increases fixed operating costs and the long-term dependence on municipal budget financing. This thesis addresses the need to assess whether Tallinn's repair workshops could move towards a partially self-financing model without losing their public and educational function.

The Bachelor thesis titled *Transitioning Repair Workshops to a Self-Sustaining Model: Challenges and Opportunities in Tallinn* aims to evaluate the current self-financing capacity of Tallinn's repair workshops and to identify realistic measures that could increase own-source revenue.

To achieve this aim, the thesis:

- outlines the role of repair culture within circular economy policy and the local context of Tallinn's repair network;
- compares Tallinn's model with other workshops and makerspaces that use different revenue mechanisms;
- analyses financial performance using 2024 financial and municipal data;
- identifies key factors that support self-financing and assesses their applicability to Tallinn;
- and develops a revenue forecast and proposals for implementation in an expanded network that includes the opening of new workshops in Lasnamäe.

The study combines a structured operating model perspective with quantitative and qualitative inputs. The quantitative analysis is based on financial statements and municipal data and uses three indicators to describe self-financing: the share of own-source revenue in total income, a net indicator describing whether revenues cover costs, and a composite measure of self-financing efficiency. In addition, the work includes a comparative review of selected organisations that have achieved higher levels of financial independence, highlighting how revenue streams are connected with service design, capacity planning, and operational routines. The empirical part is complemented by stakeholder input to ensure that proposed measures are compatible with everyday workshop operations and user expectations.

The main result of the thesis is that Tallinn's repair workshops have clear potential to increase own-source revenue, but the most effective measures are those that can be standardised across the network and scaled without disrupting the core service of open

workspace. On this basis, the thesis develops a forecast for an eight-workshop network. The forecast assumes a target of 150 paid educational events per year in total (including both workshops and masterclasses), reflecting growth from 2025 when 85 workshops and masterclasses were held in five workshops and accounting for the network's expansion.

The forecast separates three paid service formats and one existing revenue line:

- paid workshops priced at 10 euros per participant, with an average of six participants, and a target of 120 events per year, generating 7,200 euros;
- paid masterclasses priced at 125 euros per participant, with an average of eight participants, and a target of 30 events per year, generating 30,000 euros;
- corporate client events priced at 350 euros per event, targeted at one event per workshop per month (96 events per year across eight workshops), generating 33,600 euros;
- and equipment-based facility rental at an unchanged rate, modelled as one rental day per week per workshop (8 hours), resulting in 3,328 rental hours per year and 163,704 euros in revenue.

The combined own-source revenue potential under these assumptions is 234,504 euros per year.

Based on the findings, the thesis proposes moving towards a mixed model where the workshops remain publicly accessible while a clearly defined share of activities becomes paid and capacity is used more efficiently through rental and corporate services. The proposals focus on measures that can be implemented with limited additional administrative burden and that can be tracked through practical performance metrics (for example: number of paid events delivered, average participation per event, rental utilisation rate, own-source revenue share, and cost coverage). In addition to the main revenue measures, the thesis recommends piloting one supporting operational measure that is not designed as a primary income source but improves service continuity: ensuring the availability of consumables and small materials on-site in at least one workshop with the largest inventories and the strongest practical need. This reduces interruptions, supports smoother repair work, and strengthens user experience, which indirectly supports the feasibility of paid formats and repeat participation.

In conclusion, the thesis shows that Tallinn's repair workshop network can strengthen its self-financing capacity through a limited set of scalable measures that build on existing infrastructure and the educational mission. The revenue forecast demonstrates that, if implemented consistently across an eight-workshop network, the proposed model could create a meaningful and predictable own-source revenue base. Future development should

focus on piloting, measuring outcomes, and refining service packages so that financial sustainability grows alongside, not at the expense of, accessibility and public value.

VIIDATUD ALLIKAD

- [1] „Ringmajanduse tähendus, vajalikkus ja kasulikkus“, Euroopa Parlament. Vaadatud: 31. detsember 2025. [Online]. Available at: <https://www.europarl.europa.eu/topics/et/article/20151201STO05603/ringmajanduse-tahendus-vajalikkus-ja-kasulikkus>
- [2] „KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE ELi ringmajanduse loomise tegevuskava COM(2015)614“. Euroopa Komisjon, 2015. Vaadatud: 31. detsember 2025. [Online]. Available at: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/dokumendiregister/dokument/f09b3cd7-dda0-4289-8eb3-1a2952f88a51/>
- [3] „timmitud tootmine ehk lean tootmine“, LEAN Tootmine. Vaadatud: 2. jaanuar 2026. [Online]. Available at: <http://lean.planet.ee/timmitud-tootmine-ehk-lean-tootmine/>
- [4] „5s: The 5s Lean Methodology“, Gemba Academy. Vaadatud: 2. jaanuar 2026. [Online]. Available at: <https://www.gembaacademy.com/resources/gemba-glossary/5s>
- [5] „Toyota Production System“, Toyota Europe. Vaadatud: 2. jaanuar 2026. [Online]. Available at: <https://www.toyota-europe.com/about-us/toyota-vision-and-philosophy/toyota-production-system>
- [6] „Lean meetodid ja terminid“, Leanway. Vaadatud: 2. jaanuar 2026. [Online]. Available at: <https://leanway.ee/lean-meetodid-ja-terminid/>
- [7] „Isemajandamine“, Sõnaveeb. Vaadatud: 31. detsember 2025. [Online]. Available at: <https://sonaveeb.ee/search/unif/dlall/dsall/isemajandamine/1/est>
- [8] A. G. M. Campbell ja L. M. Campbell, *Operating Model Canvas: Aligning Operations and Strategy*. Van Haren Publishing, 2017.
- [9] „Tallinna jäätmekava 2022–2026“, Riigi Teataja, 05.05.2022. Vaadatud: 31. detsember 2025. [Online]. Available at: <https://www.riigiteataja.ee/akt/417052022007?leiaKehtiv>
- [10] „Tallinna ringmajanduse arengukava 2035“, Riigi Teataja, 12.06.2025. Vaadatud: 31. detsember 2025. [Online]. Available at: <https://www.riigiteataja.ee/akt/417062025027?leiaKehtiv>
- [11] „Kopli 93 parandustöökoda“, Tallinna Ringmajanduskeskus. Vaadatud: 31. detsember 2025. [Online]. Available at: <https://www.tallinn.ee/et/ringmajanduskeskus/kopli-93-parandustookoda>
- [12] „Pääsküla parandustöökoda“, Tallinna Ringmajanduskeskus. Vaadatud: 31. detsember 2025. [Online]. Available at: <https://www.tallinn.ee/et/ringmajanduskeskus/paaskula-parandustookoda>

- [13] „Lilleküla õmblusparandustöökoda“, Tallinna Ringmajanduskeskus. Vaadatud: 31. detsember 2025. [Online]. Available at: <https://www.tallinn.ee/et/ringmajanduskeskus/lillekula-omblusparandustookoda>
- [14] „Lilleküla pehmemööbli parandustöökoda“, Tallinna Ringmajanduskeskus. Vaadatud: 31. detsember 2025. [Online]. Available at: <https://www.tallinn.ee/et/ringmajanduskeskus/lillekula-pehmemoobli-parandustookoda>
- [15] „Paljassaare puiduparandustöökoda“, Tallinna Ringmajanduskeskus. Vaadatud: 31. detsember 2025. [Online]. Available at: <https://www.tallinn.ee/et/ringmajanduskeskus/paljassaare-puiduparandustookoda>
- [16] „Parandustöökodade ruumide rentimine“, Tallinna Ringmajanduskeskus. Vaadatud: 31. detsember 2025. [Online]. Available at: <https://www.tallinn.ee/et/ringmajanduskeskus/parandustookodade-ruumide-rentimine>
- [17] Eesti Uuringukeskus OÜ, „Roheline linn ja ringmajandus. Tallinna elanike küsitlus 2025.“, Tallinna Strateegiakeskus, 2025. Vaadatud: 31. detsember 2025. [Online]. Available at: <https://uuringud.tallinn.ee/uuring/vaata/2025/Roheline-linn-ja-ringmajandus-Tallinna-elanike-kusitlus-2025>
- [18] „Tulika töökoda“, tulika.space. Vaadatud: 31. detsember 2025. [Online]. Available at: <https://tulika.space/>
- [19] „Avatud puutöökoda“, Meeste Koda. Vaadatud: 31. detsember 2025. [Online]. Available at: <https://www.meestekoda.ee/>
- [20] „Paranduskelder“, Paranda. Vaadatud: 31. detsember 2025. [Online]. Available at: <https://paranda.ee/>
- [21] „Naked Island“, Naked Island. Vaadatud: 31. detsember 2025. [Online]. Available at: <https://nakedisland.eu/>
- [22] „Prototüüpimislaborid noortele“, Vivita / Lahenduste Laboratoorium. Vaadatud: 31. detsember 2025. [Online]. Available at: <https://vivita.ee/>
- [23] „Lapikud“. Vaadatud: 31. detsember 2025. [Online]. Available at: <https://www.lapikud.ee/>
- [24] „Valmiera’s Makerspace DARE“, HackerspaceWiki. Vaadatud: 31. detsember 2025. [Online]. Available at: https://wiki.hackerspaces.org/Valmiera%27s_Makerspace_DARE
- [25] „DARE Valmiera“. Vaadatud: 31. detsember 2025. [Online]. Available at: <https://darevalmiera.lv/>
- [26] „Stockholm Makerspace“, Stockholm Makerspace. Vaadatud: 31. detsember 2025. [Online]. Available at: <https://www.makerspace.se/>

- [27] „Urban Workshop”, Oodi. Vaadatud: 31. detsember 2025. [Online]. Available at: <https://oodihelsinki.fi/en/services/urban-workshop/>
- [28] L. Ulm, „Mis on ESG ning kuidas seda ettevõttes rakendada?”, PIKK.ee. Vaadatud: 31. detsember 2025. [Online]. Available at: <https://www.pikk.ee/mis-on-esg-ning-kuidas-seda-ettevottes-rakendada/>
- [29] „Linnavara kasutusse andmise kord”, Riigi Teataja, 13.06.2013 viimati muudetud 12.06.2025. Vaadatud: 31. detsember 2025. [Online]. Available at: <https://www.riigiteataja.ee/akt/419062013019?leiaKehtiv>

Lisa 1. Parandustöökodade isemajandamise efektiivsus 2024. aasta andmete põhjal

Organisatsioon	Tulud kokku (€)	Annetused ja toetused (€)	Kulud kokku (€)	Isemajandamise osakaal tulude põhjal (%)	Neto-indeks (%)	Isemajandamise efektiivsus (%)
Stockholm Makerspace	141 830	223	143 755	100	-1	99
Naked-Island OÜ	115 842	0	193 511	100	-40	60
Paranduskelder MTÜ	68 076	45 530	68 295	33	-67	33
Lahenduste Laboratoorium MTÜ	132 924	90 000	137 702	32	-69	31
Meeste Koda	39 682	35 102	36 666	12	-88	12
Naked Island Koolitused MTÜ	3175	0	36 747	100	-91	9
Tallinn Ringmajanduskeskuse parandustöökodad	7131	0	104 635	100	-93	7
Tulika töökoda	3365	3 120	10 524	7	-98	2
Lapikud	56 243	56 243	52 952	0	-100	0
Oodi Urban Workshop Helsinki	-	-	-	-	-	-
DARE Makerspace	-	-	-	-	-	-

Märkus: andmed „Tulud kokku (€)“, „Annetused ja toetused kokku (€)“ ja „Kulud kokku (€)“ on saadud e-Äriregistrist organisatsioonide 2024. aasta majandusaasta aruannetest, välja arvatud Stockholm Makerspace andmed, mis on saadud e-maili teel organisatsiooni juhtkonnalt ja Tallinna Ringmajanduskeskuse parandustöökodade andmed, mis on saadud Tallinna linna finantsteenistusest.

Lisa 2. Võtmetegurite rakendamise potentsiaal Tallinna parandustöökodadele

Võtmetegur	Organisatsioon	Võimalik mõju	Elluviimise keerukus	Kommentaar
Pikaajaline kinnisvara renditulu (330–1041 € kuus)	Naked Island OÜ	Tugev	Keeruline	Püsiv tuluallikas, mis katab osa tegevuskuludest ja aitab tagada töökoja rahalise stabiilsuse. Vajalik on sobiva ruumipinna olemasolu ja haldusmudel, mis võimaldaks üürisuhete koordineerimist. Kõrge mõjuga, kuna loob stabiilse ja prognoositava tuluvoo.
Lühiajaline tööpinna ja seadmete rent (päeva- või tunnipõhine kasutus, 10 €/päev või 25–30 €/h)	Naked Island OÜ, MTÜ Paranduskelder	Keskmine	Lihtne	Võimaldab ruumide ja seadmete ajutist tasulist kasutust. Teenuse rakendamise eelduseks on juba olemasolev rendihinnastamine Tallinna töökojavõrgus. Tuluallikas, mis põhineb olemasolevatel hinnakirjadel ja infrastruktuuril. Võimaldab maksimeerida kasutust ilma lisainvesteeringuta. Mõju piiratud, kuna nõudlus jääb pigem juhuslikuks.
Tasulised töötoad ja meistriklässid (69–300 €)	Naked Island MTÜ	Tugev	Keskmine	Oluline omatululiik, mis võimaldab katta juhendajate ja materjalide kulud. Üks realistlikumaid viise tulubaasi kasvatamiseks. Tulu sõltub osalejate arvust ja teemade atraktiivsusest. Vajab koolitajate võrgustikku ja professionaalset korraldust.
Liikmelisus ja liikmemaksu süsteem (15–36 €/kuu või 15–30 €/aastas)	Stockholm Makerspace, MTÜ Paranduskelder	Keskmine	Keskmine	Loob stabiilse rahavoo ja suurendab kasutajate seotust. Vajalik on süsteemne liikmestaatuse määratlus (nt põhiliige vs aktiivliige) ning digitaalne haldus. Pakub püsivat, kuigi mõõdukat tulu. Vajalik digipõhine

Võtmetegur	Organisatsioon	Võimalik mõju	Elluviimise keerukus	Kommentaar
				haldus ja liikmete andmebaas. Mõju sõltub liikmete arvust ja teenuste atraktiivsusest.
Erineva tasemega liikmelisus (tavaliige ja kuldliige)	Stockholm Makerspace	Tugev	Keskmine	Võimaldab astmelist hinnastamist ja lisaväärtust. Kuldklientidele võiks pakkuda pikemat kasutusaega, hoiustamiskohti või tasuta töötubasid. Võimaldab hinnastuse ja teenuste astmelist eristamist. Suurendab püsikasutajate lojaalsust, kuid eeldab läbipaistvat hinnastamist ja teenuse standardiseerimist.
Äriklientidele suunatud teenused ja tellimusüritused (tiimiüritused)	Naked Island OÜ, MTÜ Paranduskelder	Tugev	Keskmine	Toob lisatulu ja suurendab töökoja nähtavust. Võimalik integreerida ettevõtete jätkusuutlikkuse programmidesse ja koolitustesse. Kõrge potentsiaaliga, kuna ettevõtete jätkusuutlikkuse koolitused on kasvav turg. Vajab eraldi turundus- ja partnerlussuhetega tegelevat koordinaatorit.
Materjalide ja komponentide müük (elektroonikatarvikud, õmblusvahendid jmt)	MTÜ Paranduskelder	Keskmine	Lihtne	Loob väikese, kuid püsiva lisatuluallika ja parandab küllastajate mugavust. Seda saab rakendada töökoja laiendusena, näiteks väikese tarvikuletina või e-poes. Vajab laovarvestuse süsteemi ja ruumi hoiustamiseks, kuid elluviimine ei nõua suurt investeeringut.
Minutipõhine hinnastamine kõrgtehnoloogiliste seadmete kasutamisel (laser-, CNC-, 3D-seadmed)	Stockholm Makerspace	Keskmine	Keeruline	Võimaldab katta seadmete hoolduskulu ning laiendab juurdepääsu kõrgtehnoloogilistele seadmetele. Vajab kõrgtehnoloogilisi seadmeid ja automatiseeritud broneerimis- ja maksesüsteemi.

Võtmetegur	Organisatsioon	Võimalik mõju	Elluviimise keerukus	Kommentaar
				Suurendab töökoja innovatsioonivõimekust ja koostööd disaini- ning insenerivaldkonna ettevõtetega.
24/7 ligipääs liikmetele ligipääsukaardiga	Stockholm Makerspace	Tugev	Keeruline	Võimaldaks professionaalsetel ja edasijõudnud kasutajatel töötada väljaspool ametlike kellaaegu, mis suurendaks tööruumide kasutusaktiivsust. Lahendus looks püsiliikmete seas lisaväärtust ja tõstaks töökoja konkurentsivõimet. Vajab toimivat turva- ja järelvalvesüsteemi, sealhulgas ligipääsuregistreerimist ja kindlustatud seadmetsooni.
Paranduskohviku tüüpi üritused koos annetuspõhise osalustasuga	MTÜ Paranduskelder	Nõrk	Lihtne	Toetab paranduskultuuri nähtavust ja kogukonna osalust, kuid rahaline mõju on piiratud. Võimalik siduda keskkonnaharidusprogrammide või ringmajanduse-algatustega, kus osalustasu on sümboolne. Sellised üritused tugevdavad elanike teadlikkust jäätmete vähendamisest.
Kogukonnapõhine vabatahtlike juhtimismudel ("meister-nädalaks")	Stockholm Makerspace	Keskmine	Keskmine	Vähendab tööjõukuluseid ja suurendab osalust. Vajab juhendite ja töökorra standardiseerimist ning motiveerimissüsteemi vabatahtlikele. Vähendab tööjõukuluseid ja suurendab kogukonna sidusust. Vajab süsteemset vabatahtlike juhendamist ja riskihindamist.

Lisa 3. Intervjuukava meistritele

A. Sissejuhatus ja taust (2–3 min)

- Palun kirjeldage lühidalt oma rolli parandustöökojas ja kui kaua olete siin tegutsenud.
- Kuidas kirjeldaksite tänast parandustöökoja toimimist oma vaatenurgast?
- Mis toimib teie hinnangul hästi?
- Millised on suurimad kitsaskohad?

B. Tasulised töötoad ja meistriklässid (5–6 min)

Võtmetegur: tasulised töötoad ja meistriklässid (69–300 €), lühikesed töötoad tasuta või sümboolse panusega.

- Kuidas suhtute sellesse, et osa töötubadest oleks tasulised ning osa jääks tasuta või sümboolse tasuga?
- Millised töötoad võiksid teie hinnangul sobida tasuliste meistriklässidena?
- Kas näete ohtu, et osa tänastest osalejatest jääks sellisel juhul kõrvale?
- Kui realistlik on tasuliste meistriklässide korraldamine teie töökojas praeguste ruumide, tehnika ja ajakava juures?
- Mis eeldaks muutmist?
- Mis võiks olla suurim takistus?

C. Liikmelisus ja liikmetasemed (5–6 min)

- Võtmetegurid: liikmemaksu süsteem ja erineva tasemega liikmelisus.
- Kuidas hindate mõtet kasutusele võtta liikmestaatuse süsteem, kus liikmed maksavad kas väikest aastamaksu või kuutasu töökoja regulaarse kasutamise eest?
- Millist kasu näeksite meistri vaates?
- Milliseid riske tajute?
- Kui mõelda erineva tasemega liikmelisusele (näiteks tavaliiige ja kuldliige), siis milliseid õigusi või lisavõimalusi võiks kuldliikmele pakkuda?
- Kas pooldate pigem lihtsat ühtset liikmemaksu või astmelist süsteemi? Miks?
- Kui realistlik on liikmelisuse haldamine olemasoleva personaliga?

D. Äriklientidele suunatud teenused (5–6 min)

Võtmetegur: äriklientidele suunatud teenused ja tellimusüritused (tiimiüritused, ESG-koolitused).

- Kuidas suhtute mõttesse pakkuda parandustöökodades teenuseid ettevõtetele, näiteks tiimiüritusi, rohepöördepäevi või parandusteemalisi töötubasid, kus parandamine on osa programmist?
- Kas näed ennast tiimiüritusi teenindamas? Kui jah, siis mis tingimustel?
- Millised riskid või piirangud sellega kaasneksid?
- Mis oleks teie hinnangul vajalik, et äriklientidele suunatud teenuseid saaks sisuliselt ja tehniliselt pakkuda?

E. Ruumirent, 24/7 ligipääs ja minutipõhine hinnastamine (5–6 min)

Võtmetegurid: pikaajaline ruumirent, lühiajaline tööpinna ja seadmete rent, 24/7 ligipääs, minutipõhine hinnastamine kõrgtehnoloogiliste seadmete puhul.

- Milline on teie hinnang ruumide ja seadmete lühiajalisele rendile (tunni- või päevapõhiselt) praegusest aktiivsemal kujul?
- Millised on praktilised takistused?
- Kuidas suhtute ideesse, et kindlatel tingimustel oleks osal kasutajatel ööpäevaringne ligipääs töökojale (näiteks püsiliikmetel, kes on läbinud koolituse)?
- Milliseid riske näete?
- Mis peaks kindlasti olema lahendatud?
- Minutipõhine hinnastamine kõrgtehnoloogiliste seadmete (laserlõikur, 3D-printer, CNC) kasutamisel on kasutusel mitmetes parandustöökodades. Kuidas hindate sellise lahenduse sobivust Tallinna parandustöökodade jaoks?
- Kas näete realistlikku vajadust selliste seadmete järele ja nende tasuliseks kasutuseks?
- Mis tingimustel oleks selline lahendus teie hinnangul põhjendatud?

F. Kogukond ja lisateenused (4–5 min)

Võtmetegurid: materjalide ja komponentide müük, paranduskohvik, vabatahtlikud meistrid.

- Kuidas hindate ideed müüa töökojas väiksemas mahus tarvikuid ja materjale (näiteks kruvid, liimid, lukud, niidid)?
- Kas see lihtsustaks meistri ja kasutaja tööd?
- Kas näete selles pigem mugavusteenust või arvestatavat tuluallikat?
- Milline oleks teie hinnang regulaarsetele paranduskohviku tüüpi üritustele, kus osalemine on annetuspõhine?
- Kas selliste ürituste korraldamine oleks töökoja igapäevase töö kõrvalt jõukohane?
- Kuidas suhtute vabatahtlike süsteemsesse kaasamisse?
- Millist tööd oleks vabatahtlikel realistlik teha?

- Mis tingimustel oleksite valmis vabatahtlikega tihedamalt koostööd tegema?

G. Lõppküsimus (1–2 min)

- Kui peaksite valima ühe kuni kaks lahendust, mis teie hinnangul annaksid teie juhitud parandustöökojale kõige suurema kasu ning oleksid samal ajal realistlikult elluviidavad, siis millised need oleksid ja miks?
- Millist tuge ootaksite linnalt või Ringmajanduskeskuselt?
- Kas sooviksite midagi veel lisada, mis praegu jäi mainimata?

Lisa 4. Intervjuukava püsiklientidele

A. Sissejuhatus ja taust (3–4 min)

- Kui kaua olete parandustöökoda kasutanud ja millistes töötubades olete osalenud?
- Mis on peamised põhjused, miks te siia tulete?

B. Tasulised töötoad ja meistriklässid (5–6 min)

- Kuidas suhtuksite sellesse, kui osa tänastest töötubadest oleks edasi tasuta, kuid lisanduksid põhjalikumad tasulised meistriklässid?
- Milliste teemade eest oleksite valmis maksma ning milliste puhul sooviksite, et need jääksid tasuta?
- Milline hinnatase tundub teile realistlik?
- Kas hinnamuutus või tasuliste töötubade lisandumine mõjutaks teie otsust parandustöökodades edasi käia?
- Kas käikude arv väheneks, jääks samaks või pigem liiguks teistsugustele kauem kestvatele kursustele?

C. Liikmelisus ja liikmetasemed (5–6 min)

- Kuidas suhtuksite liikmesüsteemi, kus püsikasutaja maksab väikest kuutasu või aastamaksu ja saab vastu teatud eelised?
- Kas selline lahendus suurendaks teie seotust töökojaga?
- Millises suurusjärgus kuutasu või aastamaks tunduks mõistlik?
- Kui pakutaks kahte taset (näiteks tavaliige ja kuldliige), siis milliseid lisavõimalusi peaks kuldliige teie arvates saama, et see oleks õigustatud?
- Kas pigem rohkem kasutuskordi, soodushindu, eraldi üritusi või midagi muud?

D. Äriklendile suunatud üritused ja koostöö (4–5 min)

- Kuidas hindate ideed, et parandustöökodasid kasutaksid aeg-ajalt ka ettevõtted tiimiürituste või keskkonnateemaliste koolituste jaoks?
- Kas see häiriks teie kui püsikliendi kogemust või pigem toetaks töökoja jätkusuutlikkust?
- Millistel tingimustel peaks selline tegevus teie hinnangul toimuma?

E. Ruumirent, ligipääs ja kõrgtehnoloogilised seadmed (5–6 min)

- Kui sageli sooviksite kasutada töökoja ruume ja seadmeid iseseisvalt, ilma juhendatud töötoast osa võtmata, näiteks oma projekti jaoks?
- Kas oleksite valmis maksma tunni- või päevapõhist tasu iseseisva kasutuse eest?

- Kuidas suhtuksite võimalusse, et teatud kindlatele liikmetele pakutakse pikemat või isegi ööpäevast ligipääsu töökojale?
- Kas näete ennast sellise kasutajana?
- Mis tingimused peaksid selleks kindlasti paigas olema?
- Kui parandustöökodades oleks võimalik kasutada kõrgtehnoloogilisi seadmeid (näiteks laserlõikur, 3D-printer) minutipõhise kasutustasu eest, kas oleksite huvitatud nende kasutamisest?
- Mis paneks teid sellise teenuse kasuks otsustama?

F. Kogukond ja lisateenused (4–5 min)

- Kui töökojas oleks võimalik osta väiksemas koguses vajalikke materjale ja tarvikuid (näiteks lukke, kruvisid, niite, liimi), kas kasutaksite seda võimalust?
- Kas see mõjutaks teie otsust siia tulemise kasuks?
- Kuidas suhtute paranduskohviku tüüpi üritustesse, kus parandamine toimub vabama formaadiga ja panus on annetuspõhine?
- Kas osaleksite sellisel üritusel pigem osaleja, vabatahtliku või mõlemana?
- Kuidas hindaksite vabatahtlike rolli parandustöökodades?
- Kas vabatahtlike kaasamine muudaks teie kogemust töökojas positiivses või negatiivses suunas? Miks?
- Kuidas suhtuksid ise vabatahtlik olema

G. Lõppküsimus (1–2 min)

Kui mõtlete kõigi nende võimaluste peale, siis mis on teie meelest kõige olulisem, mida kindlasti võiks proovida, ja mis on see, mida kindlasti ei tohiks teha?